

Dette værk er downloadet fra **Danskernes Historie Online**

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennytte forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nogle Ord
om
den historiske Undervisning
i de lærde Skoler,
nærmest foranledigede ved Hr. Hector Dr. Flemmers
Uittringer desangaaende
i Tidschrift for Literatur og Kritik, 3die og 5te Bind.

Af
Dr. C. Paludan-Müller,
Adjunct.

Indbydelseskrift
til
den offentlige Examen i Odense Cathedralskole
i September 1841.

Odense.
Trykt i Hempels Bogtrykkeri.

I.

Før nogle Aar siden var den geographiske Undervisning i de lærde Skoler Gjenstand for megen Dømtale og tildeels for skarp Dadel. En Strid førtes i de offentlige Blade, der vel ikke umiddelbart bragte noget haandgribeligt Resultat, men dog har virket saare gavnligt paa dette Togs senere Stilling og Behandling, saavel fordi der udviklede sig hos Mange en klarere Bevidsthed om det, der fornuftigvis kan ventes præsteret i Skolerne, som fordi Opmærksomheden henlededes paa den geographiske Videnskabs retfærdige Forderinger til Skoleundervisningen, og derved gammel Slendrian forstyrredes i sin velbehagelige No. — Nu synes Touren at skulle komme til Historien og de historiske Lærere; og til vi end flere haarde Ord og ubillige Domme at høre, end dengang, maatte vi være vel tilsfredse med at blive angrebne, hvis en Strid virkelig kunde bringe Frugter som dem, der blevne udbyttet af viin Debat. Men ikke vil dette skee, dersom de, der kunne

have en begrundet Mening om Sagen, holde sig tilbage; derfor har Forfatteren af disse Bladte anset det for Pligt at træde frem, ikke som om han i nogen Maade mener at kunne sige noget Udtommende, men blot for at give et lille Bidrag til Sagens videre Droftelse og til Berigtingelse af vildledende Uttringer. Tildeles har Afhandlingen saaledes, om man vil, en polemisk Tendents; men dens Hovedbestemmelse er dog, i et fort Omrids at meddele Forfatterens egen Afskuelse af den historiske Undervisnings Maal og Midler, samt den derpaa grundede Behandling af dette Fag i Odense Skole, hvor det nu i over tolv Aar har været ham overdraget.

Nærmeest ere de efterfølgende Bemærkninger fremkalde ved Hr. Nector Dr. Flemmers Uttringer om den historiske Undervisning i hans Anmeldelser af de senere Aars Skoleprogrammer (Tidsskrift for Litter. 3die Bind S. 304. 5 Bind S. 325). Naar en saa anset Skolemænd offentlig hæver sin vægtfulde Stemme imod sine Medarbejdere, maa Publicum nødvendig troe, at der er god Grund til Klage; Ingen kan da fortænke en enkelt Lærer, hvem den over Alle udtalte Dadel ogsaa maa gjelde, i at han tager til Orde imod det, han maa ansee for en ubillig Dom.

Det synes, at enkelte Misgreb i en eller anden Skole har vælt en altfor levende Mishilligelse hos Hr. Dr. Flemmer og ladet ham see Lærernes Adfærd i Almindelighed i et ugunstigere Lys, end den fortjener. Naar han f. Ex. ivrer imod en uhyre Masse af Detailkundskab, eller paastaaer, at Dannelsen af akademiske Docenter ikke er Skolernes Hensigt (Tidsskr. f. L. 5, S. 326), saa ville viistnok alle fornuftige Folk være af samme Mening; men det kan med Foie betvivles, at Lærernes Adfærd giver grundet Anledning til at polemisere imod deslige Absur-

diteter. Skulde virkelig nogen Historielærer i Danmark være saa aldeles blottet for alt Begreb om Undervisningens Hensigt og Videnskabens Væsen, at han kunde tænke paa at danne sine Disciple til akademiske Docenter ved at farcere dem med en Masse af Enkeltheder? — Overhoved gaaer der en uvenlig Tone imod de historiske Lærere gjennem Dr. Flemmers Artikler; thi det er viensynligt, at det er deres forfeerte Afsærd, han giver Skyld for de formeentlige Feilgreb. Dersor indskrænker han sig ikke til at dadle den historiske Undervisnings almindelige Omfang som en Følge af de lærde Skolers og Gramen Artiums Bestaffenhed — altsaa ikke af Lærernes Fremgangsmaade; men han udtales det bestemt, at de ni Tiendede burde bortfalde af de Navne og Narstal, hvormed Disciplenes Hukommelse nu i flere af vore lærde Skoler til ingen Nutte bebyrdes. Denne Dom, der, traf den virkelig de historiske Lærere, vilde charakterisere dem som uduelige og skadelige Arbeidere — thi den Undervisning, der for de ni Tiendede fortjener Navn af unyttig, er ikke blot dette, men i høj Grad skadelig: — denne Dom veed jeg ikke, om Dr. Flemmer vil have anseet som modificeret ved sine senere Uittringer i Anledning af Metropolitanstolkens Program for 1840; men viist er det, at har Hr. Adjunct Mørch maaske valt nogen Betenklighed hos Dr. Flemmer om, at de ni Tiendede muligen er for høit et Tal, saa udvider han derimod den Dadel, der endnu bliver tilbage, til alle Skoler. Til den allerede i sig selv haarde Bemærkning af Hr. Mørch, at det er almindelig erkjendt og kan vel ikke negtes, at i det Mindste i mange Skoler bebyrder man Disciplen med Meget, som burde være vorte, foier Hr. Dr. Flemmer ikke blot sin Billigelse, men ogsaa de indholdsvære Ord:

„Altcaa maastee i alle? Ja det kan desværre gjerne være!“ *)

Er denne Dom retfærdig? Gjøre alle vi, der besatte os med historisk Undervisning i Danmarks lærde Skoler, virkelig vor Gjerning utilbørligt? Give vo're Foresatte os fri Haand til at gjøre det? Døsse Spørgsmaal twivler jeg paa, man kan besvare med Ja, uden at træde Retfærdigheden for nærlæg; thi jeg veed, oprigtig talt, ikke, hvorledes nogen enkelt Mand kan kjende det, der foregaaer inden alle Skolers fire Vægge, nok til at følde en bestemt og paalidelig Dom derover. Saa paradox det end lyder, turde det dog ikke være usandt, at man hos os ved Bugges og Ingerslevs Værker nu i Allmindelighed bedre veed, hvorledes Undervisningen meddeles i de tydse Skoler, end i de danske. De almindelige Lærebøger bestemmelser give ingen Underretning om Enkelthederne, og hvad angaaer de specielle Regulativer for et eller andet Fags Behandling, der kunne være udgaaede fra Overbestyrelsen til Rektorerne, da maa man først vide, hvorledes de paa ethvert Sted bringes i Udsættelse. Thi at megen Uoverensstemmelse finder Sted imellem de forskellige Skoler, sees allerede tydeligt nok af de publicerede Timetabeller og Fortegnelser over Lærebøgerne, — ikke at tale om, at enhver Lærer, der har modtaget Disciple fra andre Skoler, maa have erfaret det; det er altcaa at formode, at der maa være endnu større Forskjell i det, som i meget højere Grad afhænger af Lærernes

---

*) Dr. Flemmer tilfoier: „Jeg har givet Forsatterens (Hr. Mørchs) egne Ord, uden at foie en Tæddel til eller sags en Tæddel fra.“ Dette forstaaer jeg ikke; thi han har jo, ved at insinuere, at Hr. Mørchs Uttring gælder om alle Skoler, givet den en meget stor Udvidelse.

individuelle Anskuelser: Videnskabens Behandling og Lære-methoden, der saagodt som ganste er en Sag imellem Rektor og vedkommende Lærer.

Ud faldet af Artium kan vel efter flere Mars Jagttagelse berettige til en almindelig Dom om en Lærers Duvelighed, men ogsaa kun til en almindelig Dom. Hvilke Feil eller Fortrin Undervisningen har i det Enkelte, kan ikke med nogen Paalidelighed erfares af Artium, især da den hele Beskaffenhed af den Skole, hvorpaa en Lærer er ansat, har saa stor Indflydelse paa Frugten af hans Arbeide, altsaa ogsaa paa det Ude seende, hvormed det præsenterer sig for den fjerntstaaende Jagttager. Der bør desuden ved en saadan Dom tages Hensyn til, hvormegen eller hvorviden Indflydelse Lærerens Votum har paa Dimissionen.

Mere Kundskab kunde hentes fra de offentlige Skoleexamina, da man der har Lejlighed til at iagttagte Lærerens egen Adfærd og — tilsyneladende — til at bemærke hvad han selv især lægger Vægt paa, hvilken Side af Faget han fremdrager o. dsl. Og dog maa man meget tage i Betenkning at følde en afgørende Dom over Beskaffenheten af Undervisningen blot efter Examinationen. Lærerne have intet Privilegium paa Fjortagelse for de almindelige menneskelige Skrobeligheder, og det er ikke Alle, der kunne modstaae Fristelsen til at præsentere deres egne og deres Disciples Kundskaber i et forementligt glimrende Lys ved at stille Specialiteter, hvis tilsyneladende Lærdom imponerer de fleste Tilhørere, paa første Plads i Examinationen. Viistnok er en saadan Ostentation dadelværdig og maa aldeles forseile sin Virkning hos dem, hvis Mening ene bor have nogen Vægt; men den berettiger dog ikke til den Slutning, at Lære-

rens hele Virksomhed er forfæstelig. Det er desuden ikke enhver duelig Lærer, der tillige er en god Examinerator, som faaer hverken for meget eller for lidet ud af Examinanden, men netop saameget, som er tilstrækkeligt til igjen-nem dennes Svar at vise, hvorledes ikke dette eller hūnt enkelte Punkt, men et større Parti af Videnskaben er fore-draged. Uden Thivl gør ogsaa fremmede Tilhøreres Nær-værelse noget Indtryk paa de allerflestte Lærere, saa at de ikke ganske bevare den rolige Holding, som de desuagtet meget vel kunne besiddde, naar de ugencert bevæge sig i Claessen; og i saa Fald er det meget lettere at spørge om Marstal, Navne eller deslige Specialiteter, som vel kunne synes at robe en aandlos Underviisning, men hvorved man dog snarest undgaaer disse halve, vællende Svar, som i deres Almindelighed kræve en øvet og sikker Examinerator for at ledes til et saadant Resultat, at ikke blot Examinandens Kundstab, men ogsaa Underviisningens Be-staffenhed bliver indlysende. Alt dette er vistnok Tegn paa Svaghed hos Examinerator; men tør man derfor kalde ham en uduelig Lærer? Nei, snarere vil den erfarene Skolemand være enig med Hector Bugge (II, S. 193) i at ansee en offentlig Examination for utilstrækkelig til at bedømme Underviisningen. — Disse Bemærkninger komme paa dette Sted fortrinligt i Betragtning; thi man skulde næsten troe, at Dr. Flemmers Mening især grunder sig paa enkelte Examensfadaiser*), han har været

---

*.) De Prover, der anføres i Tidsskr. for Lit. 5, S. 328, ere rigtignok af den Bestaffenhed, at en Skolemand som Dr. Flemmer har god Grund til at moquere sig over saa grov Misforstaelse af Underviisningens Natur, men kun under den Forudsætning, først, at de virkelig karakterisere vedkommende Examinator's hele Adfærd, ikke ubilligt udhæve

Gidne til; men er dette Tilfældet, da kan man med en lille Forandring anvende imod ham hvad han selv med fuld Foie for fort siden sagde til en anden Forfatter: „har han i sin Lærervirksomhed kun lært saadanne Skoler at kjende, da maa man besluge ham; — men derfor kan man ikke indremme ham Ret til fra en enkelt eller nogle enkelte Skolers uforståndige Organisation at slutte til alle andre.“ (Tidskr. f. Lit. 5, S. 211).

De Skoleefterretninger, Programmerne nu meddele, give nogle Data til en Dom over Underviisningen, men ikke nok, end ikke hvis de alle meddeelte detaillerede Beretninger om de enkelte Fags Behandling; thi Meget vilde tage sig bedre ud i en Beretning end i Virkeligheden, men Meget ogsaa daarligere. Kunde man see og høre, hvorledes en begavet Lærer udførte Dette eller Hiint, som, naar det læses i et kort Nefterat, forundrer eller vækker Misbilligelse hos den, der nærer andre Anstuelser: vilde man maaстee i mange Tilfælde bedomme det ganske anderledes.

Før den, der ikke er Medlem af Overbestyrelsen, kjen-

en enkelt Forvildelse; dernæst, at de ere at forstaae netop saaledes, som de ere meddeelte anf. Sted. Thi vistnok er det absurd, at en Examinerator spørger om de enkelte Regimenterers Evolutioner i ubetydelige Slag, eller om Fødsels- og Døds-Dag og Åar for enhver af Napoleons Marschaller — jeg for min Part kunde ikke have svaret til et af ti slige Spørgsmaal; — men dersom disse Anekdoter ere at forstaae med nogen Modification, kunde det endda tenkes, at Lærens Adfærd ikke har været ganske forkastelig. Ogsaa i Odense Skole vilde Dr. Flemmer kunne høre, om ikke ved en Examination, saa ved Underviisningen, forte Skildringer af Slagene ved Issus og Gaugamelia, eller ved Pavia, Lützen og Waterloo. Han vilde ogsaa kunne høre, naar Lannes og Duroc, eller naar Ney og Mortier døde.

der jeg da ingen andre sikre Midler — thi løse Nygter fortjene ikke dette Navn — til at vinde en velbegrundet Dom om de enkelte Læreres Fremgangsmaade, end de, hvorved Bugge og Ingerslev have indsamlet deres Kundstab om de tydste Skoler, og som have gjort deres Beretninger saa tilstrækende og lærerige, nemlig gjen- tagne Besøg i Undervisningstimerne selv, flittigt Gjen- nemsyn af Disciplenes skriftlige Arbeider, og Samtaler med Lærerne. Den der ikke er i Besiddelse af et ad denne Bei vundet noigagtigt Kjendstab til Personer og Forhold, mangler de nødvendige Data til at følde en ret- færdig Dom, var han end saa lærd og fortjensfuld en Hædersmand, som Hr. Nector Dr. Clemmer.

Den her opstillede Fordring gjelder ikke ene de Yt- tringer, der nærmest have fremkaldt disse Linier; thi dette er ikke det eneste Tilfælde, hvor man maatte ønske, at den havde været tilsfredsstillet. Ikke sjeldent hores skarpe Domme over Forhold, som den Dommede ikke kan kjende; man erindre blot med hvor mørke Farver den geographiske Undervisning i den for omtalte Strid blev sildret, fordi man troede at have god Grund til at bryde Staven over et Par Lærebøger, uden at betænke, at en due- lig Lærer ogsaa nok kan udrette noget ikke ganse Forka- stligt med en maadelig Bog. Hvor dybt en saadan al- mindelig Fordommelsedom kan saare den Enkelte, som føler, at den i det Mindste for hans Deel er uretfærdig, det gav et af forrige Aars Kjøbenhavnske Programmer Bevis paa. — Dog, ikke alene for Netsædighedens Skyld bor man staae paa at Staven ikke brydes over „i det Mindste Mange,” eller vel endog over „Alle,” uden at Dommen er støttet paa sikre Data; men i en Tid, hvor Alle ønske og vente en Reform i Skolevæsenet og

Regjeringen selv har givet Haab om dens nærforestaende Udførelse (see Normalreglementet S. 321), vilde det være sorgeligt, dersom en Mening om dette eller høint Fags Behandling i Skolerne satte sig fast og maaßes til Indflydelse paa Reformen uden at være grundet paa en tilberlig Undersøgelse. Vilde det blive anset for Unmasfelse af en Mand i en underordnet Post, om jeg uttalte det Ønske, at ingen væsentlig Forandring maa foretages med Underviisningen, inden en sagkyndig og upartisk Mand har bereist Danmark og undersøgt, hvorledes den nu faktisk er bestaffen i de enkelte Skoler?

Kan det med Føie betvivles, at Hr. Dr. Flemmer hænder Lærernes Afsærd nok til at bryde Staven over den, da kan ligesaalidet det Argument billiges, han, trods Ingerslevs modsatte Erfaring, vil hente fra Bugges formeentlige Vidnesbyrd om hvor ubegribelig Meget der ved en forstandigere Behandlingsmaade og Forbigaaelse af al unyttig Detail udrettes med mindre Tid i de preussiske Skoler. — Det maa herved bemærkes, at Bugge (II. 98) ikke ligefrem siger, at der i Preussen udrettes ubegribelig Meget, men at kun den formeentlig fortrinligere Behandlingsmaade gjør det begribeligt, at der udrettes saa Meget, som der virkelig skeer; men hvor meget er dette? — det hæver jo paa de Fordringer, Bugge har medbragt, og naar disse have været meget noisomme, saa ligger der i hans Ord Intet, som modsigter Ingerslevs Vidnesbyrd om dette Fags stedmoderlige Behandling i de preussiske Skoler. — Dr. Flemmer beraaber sig desuden paa de historiske Videnskabers høiere Blomstren i Tyskland end i Danmark; men deraf kan man ikke være berettiget til at slutte, at Skoleunderviisningen i dette Fag der staar paa noget høiere Trin end hos os.

Hvor Folketets videnstabelige Sands er saa vidt udviklet og Enthusiasmen for enhver Green af menneskelig Vidensaa levende, som i Tydssland, der staer og falder den enkelte Videnskab ikke med Hensigtsmæssigheden af dens forberedende Behandling i Skolerne. Ikke er det de preussiske Skolers Hensigt ligefrem at lægge Grunden for visse lærde Studier; og andre Videnskaber vilse tilstrækkeligt, at det ikke umiddelbart er Skoleundervisningen, de have at takke for deres herlige Flor. Eller troer man maa ikke, at Tydsslands anerkjendte Principat i Philosophi beroer paa den Smule philosophisk Propædeutik, der gives i Skolerne, eller de asiatiske Sprugets heldige Studium paa den Undervisning i Hebraisk, som nogle Disciple nyde? Der næst bor det ikke oversees, at en virkelig videnstabelig Historiker ikke let vil favne sit Udkomme i Tydssland, imedens intet Studium er mere brodlost hos os, end netop dette. Vor Universitet har for Dieblækket tre historiske Lærere, Sors Akademi kun een; andre Poster, der kunde føde en Historiker, kjender jeg ikke. Den der opoffrer sig til dette Studium, maa være beredt paa et Liv fuldt af Savn og Moie; men saadanne Udsigter skal ver i Sandhed en ualmindelig Begeistring til at gaae imøde. I Tydssland derimod ere mange historiske Embeder ikke alene ved Universiteter og Akademier, men ogsaa ved Gymnasierne, der føde deres Historikere saaledes, at de virkelig kunne leve for Videnskaben, imedens vore lærde Skoler, under de Vilkaar, de nu byde, ikke tor gjøre Negning paa, at deres Historielærere skulle forstaffe sig mere end et usdorftigt Apparat for Undervisningen; gjøre Lærerne mere, er det deres Fortjeneste. Endelig kommer ogsaa det i væsentlig Betragtning, at den tydsske Literaturs Vilkaar gjør det muligt for Adskillige, at grunde deres Exi-

stents blot paa literær Virksomhed; men hvilken Historiker vilde i Danmark vove det? Altsaa kan det historiske Studiums baade indre og ydre Tilstand i Thyssland ingenlunde sammenlignes med danske Forhold, saa at der paa en saadan Parallel tor grundes nogen Slutning om Skoleundervisningens Bestaffenhed i begge Lande. Snarere maa man undre sig over, at Historien endda har saa mange og saa ivrige Dyrkere her i Danmark, som den virkelig har.

II.

Det er imod den Mængde af Specialiteter, hvormed Disciplene formeentlig overlæsses i vore Skoler, Dr. Flemmer udtales sig; og han mener, at Narstal og Navne — altsaa Historien, der uden Narstal og Navne endnu mindre kan tænkes, end Sprogundervisning uden Exemplar og Glosor — maa kunne indskrænkes til en Tiendedeel af det, som nu paabyrdes Disciplenes Hukommelse. Om denne Uttring virkelig er begrundet ved det, der skeer i mange Skoler, veed jeg ikke; men holde vi os til de Lærebøger, der i Allmindelighed bruges, og det Timeantal, der i de fleste Skoler er anviist den historiske Undervisning, saa spørger jeg, om man troer at kunne præstere hvad der nu faktisk forlanges ved Artium med ringere Forderinger til Disciplenes Kræfter end de, tre Timers ugentlige Undervisning og Brugen af Køfods eller Estrups Lærebøger forudsætter? — Alt under Tingenes nærværende Stilling. Thi det maa indrømmes,

at havde vi som de preussiske Gymnaster sex Klasser istedtfor fire, blev Skoletiden indskrænket til 32 à 34 Timer om Ugen, beholdt vi vores Disciple i 9 Åar, havde vi en fast Plan for Kræsternes Fordeling paa hvert Fag, saa at ikke indflydelsesrigte Læreres Forkjærighed for enkelte Fag kunde tage en uforholdsmæssig Deel af Disciplens Hjemmesid i Beslag; havde vi endelig sikre Midler til at bevirkе, at den større Fritid blev anvendt til Selv arbeide: ja da kunde viistnok Timeantallet for Historien uden Skade indskrænkes i samme Forhold, som for de øvrige Fag. Men saalænge vi i de fleste Skoler have fire faste toaarige Klasser med 6 til 7 Timers daglige Undervisning, saalænge vi altsaa iskun tor regne paa 3 til 4 Timers Selv arbeide endog for de øverste Klasser, saalænge endelig, tildeels som Folge heraf, Skoleundervisningen maa gjøre Broderparten af Arbeidet: saalænge vil det neppe blive muligt, med kortere Tid og synderligt ringere Masser at forberede Disciplene tilborligt til Artium, der foruden sine øvrige svage Sider ogsaa har den, at Examinators Fordringer ikke ere bestemte ved nogen Instrur, saa at Læren fun af flere Åars Erfaringer maa danne sig en omtrentlig Forestilling om det, hans Disciple skulle præstere. Og det Mindste er det vist, at de Charakterer, der nu i en Nøkke af Åar ved Artium ere gibne for Historie, ingenlunde ere over det Tilbørslige, eller bedre, end de, der ere faldne for de fleste andre Fag, saa at man, naar man ikke vil forudsætte dette Fag meget stedmoderlig behandlet ved Valget af Lærere, vel maa erkjende, at Candidaterne ikke medbringe flere Kundskaber, end hoist fornodent. Gjøre Lærerne i Almindelighed mere end dette Fornodne, saa viser man os, hvori Feilen bestaaer og hvorledes Universitetets Fordringer, under de nuværende Forhold, kunne til-

fredsstilles med mindre Arbeide for Disciplenc, end nu seer. Kan man ikke det, da træffer Dadelen, om den er fortjent, i det Mindste ikke Lærerne.

Endsjøndt disse Bemærkninger kunne synes tilstrækkelige til at mode Klagen over de historiske Lærere, vilde disse dog ikke være retsfærdiggjorte, dersom de foredroge deres Videnskab i større Omfang og Udførlighed, eller paa anden Maade, end Skolens Tarb tilsteder; thi Hensynet til Artium kan ikke befrie dem fra den Pligt, at gjøre deres Gjerning saa fornuftigt, som det staer i deres Magt. Men uden Twivl er, ogsaa med denne Fordring for Die, Undervisningen forsvarlig for den, der ikke vil paabyrde alle Lærerne et solidarisk Ansvar eller negte dem Andeel i den Overbærelse med almindelig menneskelig Skobelighed, som Alle trænge til.

Jeg kan her ikke indlade mig paa en videnskabelig Undersøgelse af den Plads, Historien bør indtage i den studerende Ungdoms Dannelse; thi dertil krævedes en Udvilning af dennes Natur og Hensigt, der, var jeg end i Stand til at foretage den, dog vilde gaae vidt ud over denne lille Afhandlings Grændser. Her maa det da være nok, at hidsætte nogle Bemærkninger, der gaae ud fra den nu stedsindende Ordning af det lærde Skolevæsen her i Danmark.

Gores Debatten imellen Mænd, der fornuftigvis maae have til Hensigt at komme til Enighed, nyter det ikke, at stille Spørgsmaalet om den Udførlighed, hvori et hvilket som helst Tag bør foredrages i Skolerne, saaledes, at man ligefrem søger et Maal for den tilbørlige Masse af Detail, forlanger, at et saadant Maal skal anerkjendes af Lærerne og lægger dem det til Last, om de enten overskride eller ikke naae det. Thi vel ere visse

Grændser for Fagets Omfang givne i Sagens Natur; saaledes kan Historien, saavidt jeg skønner, ikke forlange flere Timer eller udværligere Lærebøger end de, den nu har i vore fleste Skoler, uden at anmæsse sig en Overvægt, der ikke kan forenes med den lærde Undervisnings Diemeed; men vilde den ene Skolemand ligefrem forestrukke den anden hvad og hvormeget han maa have Lov til at føje til Lærebogen, enedes de aldrig om det rette Maal. Deels maa nemlig, selv indenfor bestemte Grændser, Meget altid beroe paa den vedkommende Lærers Individualitet og Dulighed; thi det forstaaer sig, at den Lærer, der er Herre over sit Fag saavel som over sine Disciples Opmærksomhed og Flid, kan uden at behyrdde dem foredragte Videnskaben i storre Fylde, end den, med hvem det ikke er Tilfældet. Deels maa jo Skolemanden bedomme Fagenes indbyrdes Forhold efter den Vigtighed, han tillægger dem; men Enhver vil uvisstaarligt komme til at ansee det Fag, hvori han besidder ikke blot Kundskaber, men videnskabelig Indsigts, for det vigtigste Dannelsesmiddel; og vel kan det skee, at han, i Følelsen af Videnskabens uendelige Dybde, ønsker at føre Discipelen saa vidt ind i den, som muligt. Saaledes vil han lettelig føle sig hindret af sine Medarbeideres Fordringer til Disciplenes Flid og mene, at de bør finde sig i at indstrække disse til den farveligste Modstortighed, for at det, hvorpaa det efter hans Mening egentlig kommer an, kan faae storre Plads.*). Det vilde desuden netop for Dieblifiket være dobbelt vanskeligt her i Landet at enes

---

*) Dr. Flemmer, som vil have den historiske Undervisning indstrækket til det Allertarveligste, vil derimod, at den filologiske Lærer ikke bør indstrække sig til Minimum af latiniske og græske Forfattere. (Tidskr. f. Litt. 3, 307).

om et enkelt Fags Betydning og Omfang; thi det er umiskjendeligt, at en Vælgen og Usikkerhed er indtraadt i vojt lærde Skolevæsen, tildeels som Folge af Udsigten til en gjennemgribende Reform. Nye Forslag komme frem, nye Forsøg gjøres, kort, Forventningen er spændt paa de Ting, som skulle komme. Under saadanne Omstændigheder vilde det være urigtigt, at forlange væsentlig Forandring i et enkelt Fags Behandling, der har intaget sin Plads under de nuværende Forhold og ikke bør fastes ud deraf, med mindre en ny, omfattende Plan for den høiere Undervisning, udgaet fra Overbestyrelsen for at realisere bestemte Anstuelser, nødvendig kræver enkelte Fags Bortfjernelse eller Tilbagetrængelse.

III.

Men var det end tænkligt, at et Maal for Massen af et enkelt Fag kunde udfindes, burde det dog aldrig stee uden i Forbindelse med Spørgsmaalet om Hensigten med Fagets Optagelse i Undervisningsgjenstandenes Kreds, og om Maaden, hvorpaa det bør behandles for at naae denne Hensigt. Alle ville indromme, at enten stal Historien ganske bortvises fra Skolerne, eller der stal indrommes den saamegen Tid og saamange Kræfter, som ere nødvendige til at naae det foresatte Maal; altsaa maae de vel ogsaa indromme, at hvormeget der skal læres af Historien beroer paa, hvorfor og hvorledes den skal læres.

Hvorfor læres da vel Historien i Skolerne? — eller, for at stille Spørgsmaalet bestemtere: hvorfor

har Regjeringen optaget dette Fag i Underviisningen? Dette Spørgsmaal har den, saavidt mig er bekjendt, aldrig besvaret offentlig; Svaret maa da føges i det, Lovgiveren har erklæret for Hensigten med det hele lærde Skolevæsen, og kan saaledes ikke blive andet, end at den historiske Underviisning skal bidrage til at uddanne de Unges Evner og Anlæg, og til at forstaffe dem det Forraad af Forkundskaber, som er nødvendigt til Fortsettelse af desres Studier ved Universitetet (Frd. 7 Novbr. 1809 § 1). Altcaa først og fornemlig som Dannelses middel er Universalhistorien at betragte; men hvori ligger da dens dannende Kraft? saavidt jeg sjønner, i Beslutelsen af de Metamorphoser, i hvilke den historiske Deel af Menneskeheden har aabenbaret sit indre Væsen, og hvorigjennem den har arbeidet sig frem til sit nærværende Standpunkt. Denne Beslutelse vil lade den Unge ahne de Love, hvorefter den evige Fornuft i Menneskelivet frider frem, og saaledes give ham et Stof, der senere, under friere Studier befrygtet af hans egen Tanke, kan føre ham til en selvstændig Ansuelse af Menneskelivets Vilkaar, en eindommelig Behandling af dets Forhold. Kunde den historiske Underviisning — ikke bevirke dette; thi hvo naer Idealet? — men blot bidrage dertil: da vilde man vistnok ikke negte den en passende Plads ved Siden af de andre Hovedfag som Supplement til den Landsgymnastik, der er Sprogenes og Mathematikens Endemaal. Ved en saadan Behandling vil den historiske Underviisning ogsaa opfyldte den anden Fordring: at forstaffe Disciplen de fornødne Forkundskaber til Universitetsstudierne; thi den historiske Side af Videnskaberne bliver i langt høiere Grad forståelig og let at holde fast paa, naar den slutter sig til en sikkert Kundstab om Menneskehedens almindelige Udvik-

ling, end om man havde søgt at arbeide mere umiddelbart for dem ved f. Ex. at udhæve Enkelheder af deres Historie, der jo dog fra Skoleundervisningens Standpunkt aldrig ville kunne forstaffe Tilknytningspunkter af nogen Betydenhed.

Det er da ikke for den umiddelbare Unvendelse af Historiens Enkelheder, at den er optagen i Skolerne, ikke for disse Kunstsabers haandgribelige Nutte i det daglige Liv, eller fordi Moden nu engang kræver, at den Dannede ikke tor være uvidende om en Julius Cæsars Mord og en Carl den Stores Keiserkroning. Men heller ikke som umiddelbart Hjælpemiddel for andre Studier enten ved Universitetet eller i Skolen bor den behandles. Bistnok bor alle Undervisningsfagene i Skolen understøtte hver andre, dersom de ikke skulle virke skadeligt paa den Unga ved en adspreddende Polymathi; men ikke saaledes kan dette Maal naaes, at det ene Fag lempes sig efter det andet, eller med Tilsidesættelse af sit eget indre Væsen stiller de Sider frem, som umiddelbart kunne afgive Støttepunkter for andre Discipliner. Undervisningens Enhed maa ligge deels i det rette Forhold mellem Fagene, deels i en saadan Behandling af de enkelte Fag, at alle Kunstsabers indre Slægtstab bliver om ikke indseet, saa dog folst og ahnet af den oppakte Discipel; men aldrig kan den opnaaes ved at gjøre det ene Fag umiddelbart til det andets Tjenerinde. Jeg kan derfor ikke billige Hector Ingerslevs Forslag *), at overdrage den gamle Historie til den philologiske Lærer; thi derved vilde dette Tidsrum ligefrem blive behandlet som et Hjælpemid-

---

*) Om det lærde Skolervægens Tilstand i nogle tydste Stater, S. 379 og 389.

del ved Læsningen af Classiske, omtrent som Mythologi og Oldsager. Middelalderens Historie vil komme til at savne sit Fundament og blive i mange Henseender uforstaelig, naar den ikke foredrages umiddelbart som Fortsættelse af Oldtidens Historie, eller denne ikke behandles med Hensyn til den efterfølgende Periode, saa at de Forhold udhæves, som i Middelalderen udviklede sig til overbeviende Vigtighed; hvorledes vil man f. Ex. forstaae Middelalderens store Magter, Pave og Keiser, eller overhoved de nye Staters Natur, uden en Behandling af den romerske Keisertid, der neppe kan blive den til Deel, naar Oldtiden betragtes med Philologens Øje? Men især vilde det være til Skade, at den gamle Historie, der saavel som det Øvrige bør sees fra et universalhistorisk Standpunkt, da overdroges Lærere, som, i hvor gode Kundskaber de end maatte have, i Negelen ikke kunne være virkelige Historikere.

Forstaaer man Hensigten med Universalhistoriens Optagelse blandt Skoledisciplinerne saaledes, som den her er fremsat, er det klart, at man maa forlange den foredragten i en vis Fylde af enkelte Data. Disse Data kunne naturligvis ikke være grebne paa Maas og Faar ud af den uendelige Masse, men maae være de, hvori Læreren erkjender, at Nanden har aabenbaret sig. En almindelig Forsikring af Læreren, at denne eller hin Tid var saa og saa bestaffen, er til set ingen Nutte; thi hører end Disciplene hans Ord, ville de dog aldrig fatte deres Menning. Ille at Noget er stæet, men hvad og hvorledes det er stæet, kommer det au paa, og dette kan kun gøres indlysende ved at vise Disciplene det Concrete, hvori det Almindelige har haft sin Virkelighed, — vise det ikke som isolerede Enkeltheder, der altid maae præsentere sig

som tilfældige, men i disses levende, indre Forbindelse, baaret og sammenholdt af Tanken. Det er — for at vælge det første bedste Exempel — til ingen Nutte at lade Disciplene lære Årstat, Navne og enkelte Begivenheder af Papahistorien i det 13 og 14 Århundrede, naar Læreren ikke ved at give dem nogen indre Sammenhæng; men ligesaa unyttigt er det, at forsikre ham, at Curien, ved Transmændenes Overmagt i Italien, sik retsordig Straf for det lidenskabelige Had, hvormed den fulgt Hofenstaufene til Døden; thi derved vindes ingen virkelig Indsigt, og al Tale om den hævnende Nemesis vil da kun blive det lydende Malmis og den klingende Bjeldes tomme Lyd. Giver Læreren derimod de enkelte Facta baarne af hin Grundtanke, viser han den stedse stigende franske Indflydelse i Cardinalscollegiet som en Folge af det franske Herredomme i Neapel, viser han Bonifacius den Ottendes Ulykke, Clemens den Femtes Valg, det store Schismas Nod og Skandale, som Frugter af denne Indflydelse — da ville ligesaadigt de enkelte Data staae dode for Disciplen, som det vil være ham et tomt Ord, at Manfreds og Conradins Blod kom over Paverne. Aldrig vil en skeletagtig Øversigt kunne vise Aandens Udvikling, altsaa heller ikke Enkelthedernes indre, sande Betydning. Disse komme da til at staae som Tilsfældets Værk, og da maa det i Sandhed blive et byrdefuldt Hukommelsesværk at lære dem: — et Arbeide, som Disciplen med Foie kan beklage sig over bliver ham påbyrdet. Men det, hvori Tanken lever og kan gribes af Disciplen, vil ikke blive ham en utaalelig Byrde. Jeg voer den Paastand, at ved en saadan Behandling af Videnskaben ere mange Årstat og Navne lettere at lære, end faa.

Dernæst folger ikke blot en vis Fylde i Foredraget, men ogsaa en bestemt Methode af den ovenfor angivne Hensigt med den historiske Undervisning. Ved Methode forstaaes her ikke Lærerens individuelle Adfærd, som børver paa hans Charakteer og hele Personlighed; men der menes den Form, hvori Undervisningens Stof bliver Disciplen meddeelt. Skal Menneskehedens Udvikling paasvises, og det i et knap tilmaalt Timal, da maa hele store Partier af det fra andre Synspunkter Videværdige ganste afgives, for at de universalhistorisk vigtige Momen-ter kunne vinde tilbørlig Plads og stilles i det rette Lys. Men dette kan ikke skee, naar Historiens levende Strom presses ind i et Schemas ligesidede, retvinklede Rubrikker. Altsaa kan hverken den sive ethnographiske eller den stive synchronistiske Behandlingsmaade lægges til Grund: — hii ikke, fordi den, idet den opfører Folkene efter hverandre i bredere eller smalere sideordnede Colonne, giver ikke Menneskehedens Historie, men de enkelte Folks og Staters Historier, ei alene der, hvor virkelig de Enkelte som saadanne have været det Almindeliges Bærere, men ogsaa der, hvor de kun have haft en Nolle i et større sammenhængende Drama; — og den synchronistiske Behandlingsmaade endnu mindre, fordi den i sit Væsen ikke er forskellig fra den ethnographiske, men kun overstjæller dette Schemas verticale Colonne ved horizontale Linier, der lægges over Punkter, som nødvendigvis maae være ganste betydningsløse for Fleertallet af Colonne, og saaledes sonderbryder den Smule Sammenhæng, det ethnographiske Schema giver. — Den rette Methode bliver da den universalhistoriske, den, der med Blifket stadtigt vendt paa Undervisningens Hovedmaal, ikke lader sig indsnore i et unaturligt Schema, men søger at boie

og modificere Formen efter Stoffets Eigendommelighed, saa at den snart grupperer Enkelthederne om en Begivenhed eller en Person af overveiende Vigtighed, snart fører dem frem i een Colonne, uden at lade sig forstyrre af de side-ordnede Nækker, indtil disse gribte bestemmende ind i Hovedrækken, snart giver de enkelte Folks Historie, naar de netop i deres assondrede Stilling have været Landens Repræsentanter; med eet Ord: lader Formen slutte sig saa tæt som muligt om Begivenhederne selv.

Heri ligger det allerede, at Fædrelands historien hos os maa behandles paa en ciendommelig Maade. Dette Undervisningsfags Hensigt er ikke ganske den samme, som Universalhistoriens, idet ikke blot dets almindelige dannende Kraft, men dets umiddelbare Nutte for Livet væsentlig kommer i Betragtning. Fædrelands- historien skal vække Kjærlighed til Fædrelandet, ikke ved en eensidig Fremhæven af dets Histories Lyspartier og en i den inderste Kjærne usand Apologi for Skyggesiderne, men ved at lade Nationens Liv træde klart frem for Disciplenes Bevidsthed som en Totalitet, i hvilken de fatte og føle deres egen Tilværelse som en Partikel. Men dette kræver en ikke alt for mager Behandling og kan her kun ske ved at gjøre Fædrelandshistorien til en særsift Deel af Undervisningen, fordi Danmark har spillet en Rolle i Verden, der gjør det umuligt, fra det universalhistoriske Standpunkt at opfatte dets Historie som et Heelt.

IV.

Sporger man, hvorledes denne Anstuelse bør realiseres i vore lærde Skoler, saaledes som disse nu engang ere,

da twivler jeg hoilic paa, at en Overforelse af det preussiske tredobbelte Cursus i den historiske Underviisning^{*)} lader sig udføre med Nutte. Vi have førre Klasser, beholde vo're Disciple eet eller to Aar kortere, end de preussiske Gymnasier, og Arbeidstiden er saaledes fordeelt hos, at Lærernes Underviisning i langt høiere Grad, end i Preussen, gjennem alle Klasser overbeier Disciplenes selvstændige Studium. Fordi det da gaaer an i Preussen, to Gange at sonderbryde den Form, hvorunder Kundstab'en er modtagen, er det ikke sagt, at det Samme uden Skade kan gjores hos os; tværtimod troer jeg, at man maa fraraade en Fremgangsmaade, der under vo're Forhold kun vilde frembringe Forvirring. Er det Hensigten med dette tredobbelte Cursus at frigjøre Disciplens Kundstab fra Formens Aag, saa er det vel et stort Spørgsmaal, om et ungts Menneske imellem 16 og 18 Aar — denne er de fleste af vo're Primaneres Alder — virkelig kan bessidde et Fag, der nødvendig krever tro Bevaring af en stor Mængde Enkelheder, uafhængigt af den overleverede Form, især naar hans hele Skolegang langt mere har dannet ham til at modtage, end til selvstændigt at tilegne sig Stoffet. Saaledes er det jo virkelig her i Landet, og hvor meget de enkelte Lærere kæmpe, ville aldrig de, men kun Negjeringen, kunne bringe vor Skoleungdom til at studere istedefor at lære Lectier. — Dog, selv om Emancipation af Videnskaben i og for sig var mulig i denne Alder, maatte den ældre Form kun nedbrydes, naar man var sikker paa at kunne bygge en ny op; men dette kan neppe ske i vo're Skoler. Hvorledes vilde man vel for-

---

^{*)} Ifr. det preussiske Underviisningsministeriums Rescript af 1830, hos Bugge II, 91.

dele tre Cursus i Historien, der hver skulde give Videnskaben i dens hele Omfang, men i forskellig Form og Udforlighed, paa fire Klasser? Det første Cursus, det saakaldte biographiske, men som hellere burde hedde det fragmentariske, *) maatte absolveres i nederste Klasse; men jeg ved ikke, om man i vore Skoler i Almindelighed kan regne paa at beholde Disciplene i denne Klasse i to Aar, saaledes som i de preussiske Gymnasiers Sexta og Quinta. I Odense Skole er det kun de Farreste, vi beholde saalænge i nederste Klasse, — ikke at tale om, at de fleste Disciple først komme ind i de højere Klasser. Men et Aar er ikke nok til et nogenlunde tilfredsstillende Bekjendtskab med Hovedbegivenhederne. Det ethnographiske Cursus maatte dernæst henlægges til anden og tredie Klasse; thi det kunde under ingen Omstændigheder have mindre end fire Aar; men neppé kunne vores Disciple i anden Klasse med Nytte følge et sammenhængende Foredrag af Universalhistorien, der kræver en Modenhed, som ikke tor ventes hos dem, hvis Undervisning i de andre Fag er og maa være afpasset efter Drengealderens Hornodenhed. De skulde da i Historien nyde samme Art af Undervisning som tredie Klasses Disciple, endstjordt de dog i Øvrigt staae første Klasse meget nærmere; thi ved vores

*) Thi Meningen er ikke, at det egentlig biographiske Moment skal stilles i Forgrunden, men kun, at Begivenhederne bør grupperes om fremragende Personligheder. Dette kan jo vel ske med Alexander eller Hannibal eller Cæsar eller Luther; men der ere store Partier af Historien, Partier, som ikke bør lades uomtalte endog i det nederste Cursus, der ikke uden Trang lade sig ordne saaledes, f. Ex. Korsstogtene.

fire faste Klasser er Overgangen fra anden til tredie Klasse
 Årsen i Skolen, hvorfra Underviisningen har Aftækning
 til begge Sider. Men i ethvert Fald vilde de to Åar i
 fjerde Klasse være aldeles utilstrækkelige til at forsyre
 det ethnographiske Schema og bygge Historien op i en ny
 Form, hvortil der i Preussen er henlagt et fireaarigt
 Cursus og det, vel at mærke, i Gymnasier, som først
 slippe deres Disciple i en modnere Alder, end vore Sko-
 ler. Vi vilde ikke opnæae andet, end at frembringe en
 chaotisk Forvirring i det hidtil Lærte. Endelig maa det
 ikke oversees, at det, man i Preussen kalder det ethno-
 graphiske Cursus, er, saavidt man kan stjonne af det oven-
 for anførte Rescript, meget langt fra at være indsnoret i
 et saadant Schema, som det, vi hos os kalde det ethno-
 graphiske. Den gamle Historie maa efter fin Natur fore-
 drages ethnographisk; men i Middelalderens og den nyere
 Tids lader man i Preussen ikke det ene Folk efter det
 andet passere Revue; thi Tydsslands, Fædrelandets, Hi-
 storie er i denne Tidsalder Hovedsagen, hvortil der, ifolge
 den Nolle, som dette Fædreland har spillet i Verden, let
 og bequemt lader sig knytte de vigtigste universalhistoriske
 Momenter. Her kan altsaa det, der skal tages med af de
 øvrige Nationers Historie, meget vel samles om en Ho-
 vedmasse, hvorved Underviisningen faaer en Enhed, hvis
 Mangl netop er den væsentligste Anke imod det egentlige
 ethnographiske Schema. Men i Danmark kunne vi ikke
 gruppere Verdens Historie om Fædrelandets. — Altsaa, den
 Form for deres historiske Kunstdab, som Disciplene med-
 bringe fra tredie til fjerde Klasse, maa i det Hele bibehol-
 des, om end med saamegen Frigjørelse fra Formen, som skee
 kan uden at nedbryde dens Grundtræk. Hare de da
 i anden og tredie Klasse fulgt et ethnographisk Schema,

maa dette bibeholdes. Men dette Schema er, som sagt, ikke hensigtsmæssigt, og Disciplene ville da, naar de forlade Skolen, ikke kende Universalhistorien, men de enkelte Landes Historie. Hr. Adjunkt Mørch anbefaler — har jeg ellers forstaet ham ret — et tredobbelts Cursus, dog med en Modification, hvis Bestaffenhed imidlertid ikke forekommer mig ganske klar. Hr. Mørch har ikke givet denne Modification noget bestemt Navn; og hvad bliver vel efter denne Plan den væsentlige Forskiel imellem den ethnographiske Undervisning i Mellemklasserne og den, der efter hans Mening bør meddeles i overste Klasse? Den skal ikke bestaae i en Forstyrrelse af det ethnographiske Schema, men i en Fremhævelse af de universalhistoriske Hovedpunkter; men saalænge den ethnographiske Grundform bibeholdes, saalænge den sidste Repetition i Skolen foretages efter det samme Schema, som paa det lavere Stadium har ligget til Grund for Undervisningen, saa indseer jeg ikke, at denne Fremhævelsen af Hovedpunkterne udenfor Schemaet kan skee anderledes end ved mundtlige Belelrelse.*). Men hvor undbærlig denne end er ved enhver Undervisning, hvor energisk Læreren selv end monne være, ville hans Ord aldrig have Magt og Indflydelse nok til at trænge den Form tilbage, Lærebogen og Undervisning.

---

*.) At benytte en efter en anden Grundform udarbeidet Bog ved Siden af Lærebogen til Mere. end at estersee en eller anden Enkelthed, anseer jeg for upraktisk; thi enten trænger den sig frem som den egentlige Lærebog, og da paansder den Undervisningen sin Form med Forstyrrelse af den hidtil brugte; eller den faktisk ikke bliver benyttet af Disciplene. Holder Læreren noie over, at Disciplene bruge en saadan Nod- og Hjelpebog, vil det Forste ske; hvis ikke, ville Disciplene holde sig til den Bog, hvis Indhold de skulle gjøre Regnskab for.

viisningens Grundtræk nivkaarligt paanode Disciplens historiske Kunstdæk. Saavidt man kan see af Skoleeftersætningerne fra Metropolitanstolen, folges der ogsaa ved den sidste Repetition det ethnographiske Schema, som f. Ex. ligger til Grund for Kofoeds Lærebøger.

Erkendes det da, ifolge de ovenstaende bemærkninger, at det er Universalhistorie, ikke Frankrigs eller Englands eller Polens Historie, der bør læres i de lærde Skoler; indrommer man, at et virkelig tredobbelts-Cursus ikke passer for vore danske Skoler, saa kan Undervisningen hos os kun have to Cursus: det forberedende, som nødvendigt maa blive fragmentarisk, om man end bruger et stilistisk sammenhængende Compendium, og det modnere universalhistoriske. Men da det første Cursus kan fuldendes i to Aar, altsaa kun behøver at gaae indtil det andet Aar i anden Klasse, og da Fædrelandshistorien bør have en eindommelig Behandling, og det saa hurtigt som Omstændighederne tillade det, d. e. saa tidligt som Drengen er moden for mere end Barneundervisning, synes Overgangen til det højere Cursus passende at kunne gjøres med en sammenhængende Behandling af dette Fag, der i Almindelighed interesserer Drengen mere, end de fleste andre, og saaledes rettest henlægges til det sidste Aar i anden Klasse.

V.

Til Slutning tillader jeg mig at fremsette et kort Omrids af den Maade, hvorpaa den historiske Undervisning, ifolge de i det forgaaende skizzerede Ideer, meddeles i Odense Cathedralskole. Med min Rectors Tilladelse fol-

ger jeg herved det Exempel, Lærerne ved Borgerdydkolen paa Christianshavn have givet, fordi jeg er overbevist om Gavnigheden af, og Interessen ved, den gjensidige Meddelelse imellem Lærerne, hvorved alene en storre Eensformighed i de enkelte Tags Behandling ved de forskellige Skoler under de nærværende Tiders Vilkaar kan forberedes. — Det første historiske Cursus hos os omfatter nederste Klasse og det første Åar i anden Klasse. Her læres & føds fragmentariske Lærebog indtil de nyere Tider, dog aldrig til Enden af denne Bogs senere Udgaver, der mere og mere ere afvegne fra den oprindelige Plan og have antaget en Vidtloftighed, som deelvis er upassende endog for de højere Klasser. Bogen fordres lært med Noagtighed og repeteres først ugentlig, dernæst i større Afsnit til de forskellige Gramina, saa at den, ved Overgangen til det sidste Åar i anden Klasse, er gjennemgaaet 3 à 4 Gange. Hvad her fortelles til, har kun til Hensigt at oplive Undervisningen, ikke at forøge Mængden af det, der skal læres.

Overgangen til det højere Cursus skeer med Førde Lands Historien, der gjennemgaaes i sidste Åar i anden Klasse efter Suhms Udtog. I de to første Tidsalder, eller overhoved i Hedenold, læres Alt, senere kun det egentlige Historiske, og repeteres først efter hvert Tidsrum, derpaa i større Afdelinger til Føraars- og Efteraars-Gramina. Denne Undervisning bestræber jeg mig især for at gjøre tilstrækende for Disciplene, og den er i Almindelighed den behageligste og mest siedeliggjordende af alt mit Skolearbeide. Jeg fortæller da Meget til — meget Mere, end jeg siden forlanger Neglefab for. De fleste Disciple følge ogsaa Undervisningen med levende Deltagelse, og deres hyppige Spørgsmaal, Bemærkninger og

hele Holdning gjøre det umiskjendeligt, at det fornoier dem at høre om Hrolf og hans Mænd, om Christendommens og Hedenstabet Kamp, om Christian den Anden og Grevens Feide, om Kronprinds Frederik og Bondefriheden v. dsl. Lad meget deraf glemmes, endog inden det første Aar er omme, saa bliver dog et Indtryk tilbage i mange Hjerter, og den Tid vil neppe Nogen ansee for ilde anvendt, hvor Interesse for Fædrelandet er valt. Det Vanligste derved er, ikke at tilsidesætte det andet Parti i Klassen, der maa dele de tre Timer om Ugen med det første Parti.

I tredie Klasse begynder det hoiere Cursus. Da vi i dette Aar have været saa heldige at faae denne Klasse deelt i en overste og nederste Afdeling med særligt Undervisning i de fleste Fag, har Historien i hver Afdeling kun faaet to Timer om Ugen; imidlertid er det dog gaaet bedre, end i de foregaaende Aar, hvor dette Fag havde tre Timer, men følleds for begge Afdelinger, om vi end ikke have naaet slet saa langt et Pensum. I den nederste Afdeling er den gamle Historie læst efter Estrups Lærebog; i den overste Middelalderen og den nyere Tid, fra Carl den Stores Død indtil Aar 1660. Naar fire, ser Lectier ere læste, repeteres de, og da notere Disciplene Indholdet fortelig i historiske Tabeller, hvortil der hver Gang opgives dem et Schema. Hensigten med disse Tabeller er deels at bringe Disciplen til at tydeliggjøre sig mangt et enkelt Punkt, idet han skal udvælge det Vigtigste og nedskrive det i bestemte Ord; deels at løse Kundstablen fra Bogens Form, idet Schemaet ofte afviger fra denne, ja i den nyere Tids Historie, hvor denne Lærebog fremstiller Begivenhederne i Sammenhæng, bliver reent ethnographisk, saaledes at de følleds Hovedbegiven-

heder aufværes under en af Staterne, hvortil henvises i de øvrige. Tabellerne maae, ifolge Sagens Natur, eftersees i Disciplenes Nærvarelse; men da Tiden ikke tillader at læse dem alle heelt igjennem i Timen, bliver En efter Aften kaldt op til Cathederet i vilkaarlig Orden og maa da høit oplæse et Afsnit, imedens de Øvrige strar corrigerer i deres Tabeller hvad der udpeges som Fejl. Kunne ikke alle Tabeller gjennemgaaes paa denne Maade, bliver Resten i det Mindste flygtigt gjennemseet.

I hjerde Klasse har Historien tre Timer om Ugen, men fælles for begge Afdelinger. Det vilde saaledes være meget vanskeligt, at udrette Noget med denne Klasse, som hos os i Almindelighed er den talrigste og desuden deri den vanskeligste at behandle, at her optages mange Disciple, som ikke have gjennemgaaet de andre Klasser, og hvis Undervisning sjeldent passer ind i Skolens Plan. For alt-saa at undgaae to Partier i denne Klasse, bliver hvert andet År den nederste Afdeling staaende ved det Punkt, den havde naaet i tredie Klasse, saa at den det følgende År kan føres frem med de nyopflyttede Klassekammerater. I dette Skoleaar have saaledes de ved dets Begyndelse Opflyttede i Vintersemesteret læst den sidste Deel af Universalhistorien fra År 1660 med det ældre Parti, i Sommersemesteret repeteret det Hele, hvorved dog er taget Hensyn til, at det kun for det ældre Parti har været en sidste Repetition. Desuden er med Candidaterne Fædrelandshistorien i nogle Timer gjennemløbet endnu engang. I næste Skoleaar (October 1841-42) ville de, der rykke op fra tredie Klasse, først komme til, i Forbindelse med det ældre Parti at repeterere Fædrelandshistorien, dernæst Universalhistorien, men kun indtil det Punkt, hvor de blevne staaende i tredie Klasse (År 1660). Herfra

maae Partierne adskilles, saa at det ældre fortsætter Repetitionen indtil Enden, det yngre derimod i de sidste to eller tre Maaneder bestæftiges med en yderligere Indprænten af de Afsnit, hvori det befindes at være svagere. I det paafølgende Skoleaar (Octb. 1842-43) skal altsaa dette Parti, som da er det ældste i Klassen, i Forbindelse med dem, som da opfylttes fra tredie Klasse, læse den sidste Afdeling af Historien første Gang og repetere det Hele, v. s. fr. Paa denne Maade undgaaer man den forærvelige Adskillelse i to Partier — med Undtagelse af et Par Maaneder hvert andet Aar — uden dog at maatte opgive den universalhistoriske Behandlingsmaade, der efter sin Natur intet Spring i Underviisningen taaler.

Det kunde vel synes, som om det Parti, der i det sidste Skoleaar skal lære Slutningen af Universalhistorien og repetere det Hele, bliver stærkere medtaget end det, hvis Afgang falder i det næste Aar; men det er dog kun tilsyneladende; thi da de saa i det foregaaende Aar yderligere have repeteret det da allerede flere Gange Gjennemgaaede, bliver den sidste Repetition naturligvis saa meget lettere og kan, om fornødent gjores, ogsaa indstrække sig til enkelte Afsnit. Det Nye, der læres i denne Klasse, indfores ligesom i tredie Klasse i de historiske Tabeller.

Estrup's Lærebog bruges i de to øverste Klasser, fordi den er udarbeidet fra et universalhistorisk Synspunkt og saaledes kan bruges for den Plan, her i Skolen folges, uden at man er nødt til bestandig at kæmpe imod dens Grundform. Denne Fordeel er saa stor, at man hellere maa bøde paa Bogens Mangler ved det mundtlige Foredrag, end opgive den; men da den iskul gaaer til 1826, maa den nyeste Tids Historie tilfojes mundtlig. Dette skeer i tre, høist fire Timer efter en universalhisto-

rist Plan, saa at ikke de enkelte Landes Historie, men de almindelige Kriser og Vendepunkter bestemme Grundformen. Saaledes følges Revolutionens Gang fra Frankrig over Belgien, Tyskland og Polen; derpaa Reaktionen fra Warschaus Fald til Ministeriet af 13 Marts og Forbundsbeslutningerne af 28 Juni 1832. Det forstaaer sig, at kun Hovedpunkterne i strengt Udvælg børres; og vel ved jeg, at saavel af dette sidste Afsnit, som af det, der ellers mundtlig udvikles, læres den mindste Part af Disciplene; imidlertid er dets Hovedhensigt heller ikke at indprænte dem en Deel Specialiteter udenfor Lærebogen, men at stille det, der enten er behandlet for fort efter min Plan, f. Ex. Perseres og Grækeres Kamp, den peloponnesiske Krig, Syvaarskrigen, Partikampen i den franske Revolution, i et klarere Lys, eller at udvikle de mange Vink, hvor Bogen ligefrem giver Anvisning paa Læreren, eller blot at sætte Liv i Undervisningen ved at føre en eller anden interessant Begivenhed frem i dens enkelte Træk. Disse Tilsetninger ere dog ikke flere, end at det fornødne kan noteres i Bogens Rand.

I Øvrigt bemærkes, at der aldrig dicteres, og at kun ganste enkelte Lectier gjennemgaaes, før de læres. Det første ville Alle billige; men maa ikke det Sidste. Erfaring har dog lært mig, at der i Almindelighed ikke kommer noget ud af denne Gjennemgangen af et historisk Pensum, som Disciplen endnu ikke kender. Læreren maa holde sig til Hovedpunkterne; men ved Disciplen endnu ikke, hvilke disse ere, vil han kun halv forstaae det Sagte, altsaa ogsaa kun halv indprænte sig det, især naar det ikke bliver dicteret ham i Pennen. Har han derimod lært Lectien, ville Lærerens Ord staac anderledes klart for ham;

og om det end da bliver umuligt, at anvende største De-
len af Timen paa Examination, saa vil derved Intet tabes
i det endelige Resultat, naar Læreren ellers nogenlunde
er Herre over Undervisningen. Det er sandt, at saa-
ledes som Skoleundervisningens almindelige Charakteer
nu engang er her i Landet, bliver det en vigtig Deel af
Lærerens Arbeide, noie at controllere Disciplenes Hjem-
meslid; men dette kan ogsaa nok skee uden just i hver
Time at trække dem alle igennem en Examinations Skjærs-
ild, og alle Dage lige saa vigtigt, som at controllere skarpt,
er det at bringe Liv i Undervisningen. At historiske
Udarbeidelser jævnligt skrives i de to øverste Klasser —
i Almindelighed en Gang om Maanedten, — behover vel
neppe at siges; kun bemærker jeg, at Opgaverne vælges
saaledes, at de i en jævn Gradation løsnes fra Bogen,
indtil de til sidst blive ganske uafhængige af dennes Form
og kræve et Overblik over et større Afsnit og Samling
af adspredte Data. Derved, i Forbindelse med de histo-
riske Tabeller og Ledelsen af Examinationen, tilsigtes saa-
megen Befrielse fra den overleverede Form, som Under-
visningens Natur i vores Skoler tilsteder; thi fuldstændigt
kan denne Emancipation neppe gennemføres.

Spurgte man mig, hvad de bedste af mine Disciple
vilde ved deres Dimission, vilde Svaret blive: de have et,
til bestemte Data knyttet, nogenlunde omfattende Overblik
over Gangen i den historiske Deel af Menneskehedens Ud-
vikling og over Hovedbegivenhedernes Sammenhang; men
kun om Jædrelandet og nogle af Hovedfolkene have de
en ethnographisk sammenhængende Kunstdstab. Meget af
det, der maa forekomme i de Skoler, hvor Andersen's
og Kvæd's Lærebøger bruges, vil være dem fremmed;

og spørger en Examinerator dem f. Ex. i Bayerns og Brandenborgs, eller i de ældre spanske Rigers, eller i det byzantiske Kejserdommes Historie om mere end enkelte Hovedpunkter af universalhistorisk Vigtighed, ville de ikke kunne klare for sig. — Om dette kan ansees for et tilfredsstillende Resultat, henvilles til upartisie Sagkyndiges Dom.

Skoleefterretninger

for Året fra 1ste Octbr. 1840 til 1ste Octbr. 1841.

Bed Skoleaarets Begyndelse var Disciplenes Antal og
Fordeling i Klasserne følgende:

Fjerde Klasses ældre Afdeling . . .	9
— — — yngere — . .	11
	————— 20
Tredie Klasse A	8
— — — B	5
	————— 13
Anden Klasses ældre Afdeling . . .	12
— — — yngere — . . .	6
	————— 18
Første Klasses ældre Afdeling . . .	4
— — — yngere — . . .	2
	————— 6
	—————
	S Alt 57

Alle Studerende. I Skoleaarets Løb ere to Disciple udgaaede af anden Klasse for at forsøge anden Underviisning, og ved Aarets Slutning forventes syv dimitterede; derimod ere i Aarets Løb een ny Discipel optagen i Tredie Klasse A og tre i Første Klasse; til Optagelse i det nye Skoleaar ere tretten

annmeldte, saa at Året fra 1 October 1841 sandsynligvis vil begynde med et Antal af 65 Disciple, alle studerende. Over Forældrenes Stand og Opholdssteder giver følgende Tabel en Udsigt:

	Indenbyes.	Udenbyes.	I Alt.
Geistlige Embedsmænd	4	12	16
Verdslige Embedsmænd	13	4	17
Militaire	3	1	4
Kjøbmænd	2	5	7
Haandværkere	7	1	8
Landmænd	—	13	13
I Alt	29	36	65

Hvad den ringere Frequents i nederste Klasse angaaer, da bører den paa locale Forhold, og denne Klasse vil sandsynligvis fremdeles blive langt mindre talrig, end de øvrige, og end den for flere Åar siden var; thi Odense har nu Realinstituter, der byde Ikke studerende hensigtsmæssigere Undervisning end den, de under de nærværende Forhold kunne vente at finde som Hospitanter i en lerd Skole. Denne Skole, der tidligere havde ikke saadanne, som have forladt Studeringerne, men ingen, som ikke først har været bestemt til dem.

Med Hensyn til Skolens Organisation er i dette År et længe næret Ønske blevet opfyldt, nemlig Delingen af tredie Klasse i to Afdelinger med særligt Undervisning i de fleste Fag. Skolens ældste Lærer, Adjunkt Hanck, der havde Undervisning i Frans, Skrivning og Tegning, var i de sidste Åar formedelst Sygdom dispenseret fra sine Forretninger, der imidlertid besørgedes af Timelærere. Men da ved hans Død i Sommeren 1840 hans Post blev ledig, indstillede Mector til Direct. f. Un. og de lærde Skoler, at da der nu kunde vindes det halve af een fast

Lærers Andeel i den videnstabelige Underviisning ved Ansettelsen af en ny Lærer, fordi denne maatte kunne paa-
tage sig en større Andeel, end den, Hr. Hancs havde besor-
get; da alle Lærere vare overbeviste om Vigtigheden af
tredie Klasses Deling i to Afdelinger med førstilt Under-
viisning, saa at hver Afdeling i Regelen skulde kunne gjen-
nemgaaes af Disciplen i eet Aar, hvorved Skoletiden blev
uforandret 8 Aar; og da Lærerne desaarsag vare villige
til for Extrabetaling at overtage flere Underviisningsti-
mer: var det nu baade muligt og ønskeligt at faae
denne Deling iværksat saaledes, at tredie Klasse fra Sko-
leareaets Begyndelse adskilles i to Afdelinger med førstilt
Underviisning i de gamle og nyere Sprog, Historie, Geo-
graphi, Arithmetik og Geometri. Denne Indstilling vandt
Collegiets Bisald, der ved Resolutivn af 3 Octbr. 1840
blev Rector tilkjendegivet og tillige meddeelt Bemyndigelse
til at anvende 60 Aab. til et femte Læseværelses Forsy-
ning med Kalklovne og øvrige fornødne Inventarium.
Under samme Datum constitueredes Cand. Thol. M. A.
Crone (dimitteret her fra Skolen i Efteraaret 1834) til
Lærer i afdøde Adj. Hancs Sted; i Øvrigt vedbleve
de i Hancs Sygdom antagne Timelærere deres Forret-
ninger uforandrede. Underviisningen begyndte saaledes i
dette Skoleaar med fire Klasser i fem Værelser under sex
faste og een constitueret Lærer samt fire Timelærere. Fa-
genes Fordeling i hver Klasse og for hver Lærer vil sees
af følgende Tabel, der er forfattet efter et af den kongel.
Direction i denne Sommer Rector tilsendt Schema. Det
bemærkes, at Lærernes Navne ere forkortede saaledes:
Saxtorph Sa., Kalkar K., Eskildsen E., Valudan-Müller
M., Hansen H., Sid Si., Crone C., Gastrau J., Foer-
som Fr., Fender Fn.

Tidens Fordeling til Fagene.

F a g e n e .	4de Kl. 2 Åar.	3die Kl. 2 Åar.		2den Kl. 2 Åar.	1ste Kl. 2 Åar.	Fælleds Timer.				Talt Timer.
		A 1 Åar	B 1 Åar.			4de og 3die	3die A og B	2den og 1st		
Dansk	1 M.	1 M.	1 M.	1 E.	2 E.					6
Dansk Stil	1 M.	1 M.	1 M.	1 E.	1 E.					5
Latin	6 R.	6 Si.	6 E.	6 H.	6 E.					36
Latin Stil	2 R.	2 Si.	2 E.	3 H.	3 E.					12
Græsk	4 Sa.	4 R.	4 R.	4 E.	2 Si.					20
	2 R.									
Oldsager						1 R.				1
Hebraisk	2 H.	2 H.	2 H.	—	—					6
Tydst	3 H.	3 H.	3 H.	2 H.	2 H.					13
Frank	3 Si.	3 Si.	3 Si.	2 Si.	2 Si.					13
Religion	1 R.						1 R.	2 E.		4
Bibelhistorie	1 R.						1 R.	1 E.		3
Øde Testament	1 R.									1
Historie	3 M.	2 M.	2 M.	3 M.	2 M.					12
Geographi	2 M.	2 M.	2 M.	2 M.	2 M.					10
Aritmetik	2 E.	2 E.	2 E.	2 E.	2 E.					10
Geometri	2 E.	2 E.	2 E.	2 E.	2 E.					10
Naturvidenskab						2 Sa.		4 Sa.		6
Skrivning	—	—	—	1 S.			1 S.	2 S.		4
Legning	—	—	—	1 Moe			1 Moe	2 Moe		3
Musik	2 Fr.			2 Fr.	2 Fr.		2 Fr.			8
Gymnastik	2 Fn.			2 Fn.	2 Fn.		2 Fn.			8
Fælledstimer tillagte	3	10	10	11	11					24
Talt ugentlig Timer	43	43	43	43	43					215

Fagenes Fordeling til Lærerne.

Lærere.	4de Kl.	3die Kl.		2den Kl.	1ste Kl.	Følleds Timer.			ugent- lige Timer i Kl.
		A	B			4de og 3die	3die A + B	2den og 1ste	
1. Rector:									
Latin.		3	3						
Græst.	4								
Naturvidenskab.									
2. Overlærer:									
Latin og Stiil.	8								
Græst.	2	4	4						
b. Religion.	1								
c. Bibelhistorie.	1								
a. Oldsager.									
d. Nye Testam.									
3. Adj. Ekildsen:									
Græst.									
Aritmetik.	2	2	2	4	2				
Geometri.	2	2	2	2	2				
4. Adjunct									
Paludan-Müller:									
Dansk og Stiil.	2	2	2	3	2				
Historie.	3	2	2	2	2				
Geographie.	2	2	2	2	2				
5. Adj. Hansen.									
Latin og Stiil.									
Hebraisk.									
Tyske.	2	2	2	9	2				
6. Adj. Gisf:	3	3	3	2	2				
Latin og Stiil.									
Græst.									
Fransk.									
7. Constitueret									
Adj. Erone:									
Latin og Stiil.									
Dansk og Stiil.									
Religion.									
Bibelhistorie.									
8. Skrivelærer									
Fuldm. Fastrau:									
Skrivning.									
9. Tegnelærer									
Portraitm. Moe:									
10. Musiklærer									
Orgnst P. Foersom									
11. Gymnastlær.									
Pr. Lieut. Fencker									

I disse Fag ere samtlige Disciple, uden Henvienn til Klasserne, sinddelede efter Anlæg og Fremgang, i 3 Afdelinger, hvoraf enhver faar 2 Timer ugentlig i hvert af disse Fag.

6

6

6

Det vil af ovenstaende tabellariske Oversigt erfares, at der, efter denne Fordeling af Discipelens hele Undervisningstid, til Undervisningsfagene anvendes omtrent lige megen Tid paa Videnskaberne og de gamle Sprog, i Forholdet 1000: 1,125, men halv saa megen til de levende Sprog, som til de døde, i Forholdet 1000: 2118; at der anvendes omtrent $1\frac{7}{10}$ Gange saa megen Tid paa levende og døde Sprog tilsammen, som paa Videnskaberne, i Forholdet 1000: 1,643; og at, naar de for denne Skole særegne Naturvidenskaber fraregnes, Forholdet mellem Sprog og Videnskaber bliver = 2,090: 1000, saa at det som det rigtige for lærde Skoler anpriste Forhold, der findes Sted ved Skoler i Udlændet, nu i mere end ti Aar har været iagttaget ved denne Skole; endelig sees det ogsaa, at der anvendes omtrent halv saa megen Tid paa de levende Sprog, Dansk beregnet, som paa Videnskaberne, i Forholdet 1000 : 1931.

Der er endvidere taget Hensyn til den successive Udvikling af Disciplenes Evner. Naar der fra de hver Klasse tildeelte 43 ugentlige Timer ($7\frac{1}{2}$ Time daglig) drages den Tid, som medgaaer til Legequarterer og medanlige Færdigheder, nemlig for

forste Klasse	13	Timer
anden	11	—
tredie	5	—
fjerde	4	—

saa vil den egentlige, Almen anstrengende, Arbeidstid finde sted at være

i forste Klasse:	30	Timer ugentlig	eller 5 Timer daglig.
i anden Kl. resp.	32	—	$5\frac{1}{3}$ —
i tredie Kl. —	38	—	$6\frac{1}{3}$ —
i fjerde Kl. —	39	—	$6\frac{1}{2}$ —

Ogsaa i Forholdet imellem Sprog og Videnskaber i hver Klasse har man søgt at tilveiebringe en gradvise Udvikling; saaledes bliver i yngste Klasse Forholdet af Sprog til Videnskaber = 1200 : 1000,
 i anden Kl. = 1250 : 1000,
 i tredie Kl. = 2250 : 1000,
 i fjerde Kl. = 2080 : 1000;

men det viser sig her, at den succesive Fremgang vanskeligt lader sig tilveiebringe ved Overgangen fra 2den til 3die Klasse, hvorved Vigtigheden af denne Sidstes Deling bliver end mere indlysende.

Det foranførte bestemte Antal Undervisningstimer paa Skolen er vistnok det allerhøieste, som det bør være, naar den med almindelig gode Evner begavede Discipel skal kunne finde den fornødne Tid til hjemme at repetere det paa Skolen Foredragne, lære 5 à 6 foresatte Pensæ til næste Dag, desuden i det Mindste hver anden Dag udarbeide en Stil eller andet skriftligt Arbeide, eller repetere større Pensæ. Naar Disciplen dertil maa anvende mindst 4 Timer, er han vistnok saa stærkt medtagen, som han paa nogen Maade kan være det, om ikke hans Sundhed og Lyst til Studeringerne skulle skæffes. Ogsaa Arbeidet selv, især den skriftlige Deel deraf, lader ved denne overspændte Anstrængelse. For nogenlunde at raade Bod paa dette Misforhold, ere de tolv ugentlige Timer, som Frd. 7 Novbr. 1809 § 31 tillader at drage fra Undervisningstiden i de to nederste Klasser, der, som mest besjæftigede med mechaniske Færdigheder og mindst med Hjemmearbeide, dog mindre trænge til Lettelse, end de to øvrige, hvor Forholdet er omvendt, — disse tolv ugentlige Timer ere forandrede til een Friertermiddag om Ugen, til hvilken skriftlige Arbeider hjemme ere for største Delen henlagte.

De gjennemgaaede Pensæ og foretagne Øvelser have været følgende:

Fjerde Klasse.

Latin, læst fra Nye: Talen pro Milone; af Cicero de oratore 1ste Bog og af 3die Bog indtil 25de Capitel inclusive. Repeteret: Cæsar de bello gallico 2den og 3die Bog, Livius 2den og 3die Bog, Talerne pro lege Manilia, in Catilinam IV, pro Archia; Horatius' Ode 3die og 4de Bog, Epistler 1ste og 2den Bog, og Satirer; Virgils Eneide 1ste og 2den Bog; Ovids Forvandlinger 6te og 8de Bog; desuden er til kursoff Læsning brugt Svetonii Octavianus. Til latinſt Stiil er brugt 3de Timer ugentlig, og til skrifflig Oversættelse fra Latin til Dansk 1 Time ugentlig. Badens latinſte Grammatik er i Skoleaaret repeteret med de fornødne Tillæg og Forandringer.

Græſſe. Læst af Nyt: Sophocles's Philoclet og Demosthenes pro Corona. Gjennemgaaet og repeteret: Xenophons Memorabilia 1ste Bog, og Plutarchs Themistocles. Repeteret Herodot 3die og 4de Bog, Homers Odyssee fra 9de til 15de Bog inclusive. Langes græſſe Grammatik bruges, og i sidſforlobne Skoleaar er den heel igjennem repeteret.

En Time ugentlig er anvendt til Mythologi og Oldsager, den første Disciplin efter Moris, den sidste efter Schaafs Haandbog, og i det forlobne Skoleaar ere de græſſe Oldsager gjennemgaaede.

Hebraisk, læst af Nyt, Genesis fra det 20de til 42 Capitel, og repeteret 1ste Kongernes Bog fra 11 Capitel indtil Enden. Af Grammatiken er Formlæren repeteret, syntaktiske Negler lærte fra Nye.

Dansk. Grammatiken er repeteret efter Venhiens Lærebog; Læse- og Analyseresøvelser af og til foretagne; skriftlige Øvelser udførte, deels efter Borgens Veiledning til Af fattelse af Udarbeidelser, som er gjennemgaaet cursorisk forfra intil 22de Lection og statarisk derfra til Enden, deels ved maanedlige Udarbeidelser over almindelige Opgaver. Hertil maa ogsaa regnes historiske Udarbeidelser, hvorfra der er i Almindelighed givet een hver Maaned, og hvilke tillige ere behandlede som Øvelser i dansk Stiil; af Thortsens Udsigt over den danske Litteratur ere de første 80 Sider gjennemgaaede.

Tysk. Hjorts Lærebog: af den prosaiske Deel fra Pag. 397 til 410, og fra 491 til Enden; af den poetiske fra Pag. 549 til 589; desuden af Schillers Wallenstein die Piccolomini og Wallensteins Tod, Alt deels cursorisk, deels efter opgivne Pensa. Stiil er skrevet en Gang om Ugen.

Franst. Af Borrings Etudes litteraires 3die Udgave er omtrent de tre fjerdedele læste fra Nye eller repeterede, Formlæren er repeteret, Syntaxen paabegyndt. Disciplene øves i Netskrivning efter Dictat, og forte Exempelstilte udarbeides en Gang ugentlig.

Religion. Læst af Nyt: Fogtmanns Lærebog, og af det græske Testamente Pauli Brev til de Romere. Repeteret Herslebs større Bibelhistorie og af det græske Testamente Johannes Evangelium. Desuden er hveranden Uge udarbeidet en skriftlig Religionsopgave, som er rettet paa Skolen.

Historie. Af Estrups Verdenshistorie er læst og repeteret fra Aar 1660 til Enden; af samme Lærebog er repeteret forfra til 1660; med Candidaterne er repeteret Fædrelandshistorien efter Subrms Udtog. Historiske Udar-

beidelser ere for det meste strevne een Gang om Maaneden.

Geographi. Af Ingerslebs større Lærebog er Amerika og Australien læst og repeteret, og efter samme Lærebog er Europa og en Deel af Asien repeteret sidste Gang.

Arithmetik. Af Nyt er i det forløbne Skoleaar gjennemgaet practisk Anvendelse af Læren om Proportioner, Ligninger med flere ubekjendte Størrelser, rene og urene quadratiske Ligninger, samt Regning med Nodstørrelser. Repeteret er Læren om Divisibilitet, Brøk, Decimalbrøk, Vogstavregning, Proportioner, Quadrat- og Cubikrodens Uddragning. Alt efter Kredals Lærebog.

Geometri. Læst af Nyt, efter Bjørns Lærebog fra § 127 til § 146; repeteret efter samme fra Begyndelsen indtil § 127. Øverste Afdeling har udarbeidet geometriske Opgaver under Foredraget for nederste Afdeling.

Tredie Klasse A.

Latin. Læst og repeteret Sallusts bellum Catilinarium, Ciceros fire Catilinariske Taler, Ovids Forbandlinger 2 Bog. Cursorisk er læst en Bog af Cæsar de bello Gallico. Badens Grammatik er tildeels suppleret ved passende Tillæg. To til tredje Stile og en skriftlig Oversættelse ugentlig, hvortil for det meste er benyttet Olsens og Ingerslebs Stilebøger og Henrichsens Opgaver til Oversættelser fra Latin til Dansk.

Græsk. Læst og repeteret Herodots 8de Bogs, Homers Odyssee 14 og 15 Bogs; i Langes Grammatik læst af Nyt den syntaktiske Deel indtil Læren om underordnede Sætninger, repeteret hele den etymologiske Deel. De græske Oldsager efter Schaaf.

Hebraist. Læst og repeteret Genesis fra 2det til til 12te Capitel, med Undtagelse af 5, 10 og største De- len af 11 Capitel. Af Grammatiken er Formlæren gjen- nemgaaet.

Dansk. Grammatiken repeteret efter Venziens Lære- bog. Læse- og Analyseøvelser een Gang om Ugen. Skrift- lige Øvelser deels efter Borgens Veiledning, som er gjennemgaaet forfra intil 22 Lection, deels efter Dictat. Udarbeidelser over almindelige Opgaver ere strevne hver Maaned. Om de historiske Udarbeidelser gjelder det Sam- me, som er anført ved fjerde Klasse.

Tyds. Den prosaiske Deel af Hjorts Lærebog fra Pag. 181 til 268, og den poetiske fra Pag. 618 til 627. Af Grammatiken er efter Hjorts Lærebog Formlæren re- peteret, og Syntaren deels repeteret, deels læst fra Nye. Stiil er skrevet en Gang ugentlig.

Fransk. Læst og repeteret omrent en Trediedeel af Borrings Etudes littéraires; af Borrings Grammatik lært og repeteret intil Syntaren. Øvelse i Netskrivning efter Dictat er foretagen, og Stiil af og til skrevet.

Meligion. Læst og repeteret af Fogtmanns Lærebog intil § 98, af Herslebs større Bibelhistorie det nye Te- stamentes Tid, samt noget af Kirkehistorien efter Marhei- nekes af Kalkar bearbeidede Lærebog. Hver fjortende Dag gives en skriftlig Udarbeidelse hjemme, hvilken rettes på Skolen.

Historie. Læst og repeteret Verdenshistorien efter Estrups Lærebog fra Delingen af Carl den Stores Nige intil 1660. Historiske Udarbeidelser ere strevne i Almin- delighed een Gang hver Maaned.

Geographi. Læst fra Nye efter Ingerslevs større Lærebog Danmark, Nederlandene, Belgien, Storbrittanien,

Frankerig, Spanien, Portugal, Schweiz, Italien, det europæiske Tyrki og Grækenland; repeteret Resten af Europa og hele Asien.

Aritmetik. Læst fra Nye, efter Kreidals Lærebog, Kvadrat- og Cubikrodens Udtrekning samt Ligninger med een ubekjendt Størrelse; repeteret Bogstavregning samt Læren om Proportionerne. Bogstavregningen er indøvet ved Eksempler og Opgaver til Udarbeidelser hjemme.

Geometri. Repeteret flere Gange Bjørns Lærebog fra Begyndelsen indtil § 127.

Tredie Klassie B.

Latin. Læst og repeteret Cæsar de bello Gallico 1ste og 2den Bog, Ciceros Taler pro lege Manilia og pro Archia, Virgils Æneide 6te Bog. I Grammatiken er Formlæren og Syntæren flere Gange repeteret efter Baden; Læren om Brugen af Verbets Maader er gjennemgaet og repeteret efter Birch. Ugentlig er givet 3 latinste Stile efter Ingerslevs Opgaver til latinste Stile, af hvilke de 2de ere udarbeidede af Disciplene hjemme, og den ene er skrevet som Extemporalstil paa Skolen; desuden ere mundtlige Øvelser i at oversætte fra Danskt til Latin foretagne, efterat Stilene ere rettede. Til skriftlige Oversættelser fra Latin paa Danskt ere benyttede udvalgte Stykker af Cicero efter en Anthologie.

Græsk. Læst og repeteret Xenophons Cyropædi 1ste Bog indtil Midten af 6te Capitel, Homers Iliade 6te og 10 Bog. Af Langes Grammatik er repeteret hele den etymologiske Deel, og læst af Nyt den syntaktiske Deel indtil Regimen verborum. Mythologie er gjennemgaet efter Morck indtil § 337.

Hebraisk. Læst og repeteret 4de, 6te og 7de Capi-

tel i Genesis; af Grammatiken det Meste af Formlæren, især Verberne.

Dansk. Det Samme, som i 3die Klasse A.

Tysk. Læst og repeteret i den prosaistiske Deel af Hjorts Lærebog fra Pag. 5 til 100, og i den poetiske Deel fra Pag. 524 til 526 og fra Pag. 541 til Pag. 553. Af Grammatiken er Formlæren repeteret og Syntaxen paabegyndt. Exempelstil er skrevet en Gang ugentlig.

Fransk. Læst og repeteret adskillige af de lettere Stykker i Borrings Etudes littéraires. Af Borrings Grammatik er læst og repeteret indtil Syntaxen. Øvelse i Netskrivning efter Dictat er foretagen, og Stil af og til skrevet.

Religion. Det Samme som i 3die Kl. A., med hvilken den i dette Fag har fælles Undervisning,

Historie. Læst og repeteret den gamle Historie efter Estrups Lærebog. Historiske Udarbeidelser ere i Almindelighed opgivne en Gang om Maanedene.

Geographi. Læst og repeteret Asien, samt af Europa Indledningen, Sverrig, Norge, Rusland, Polen, Preussen, Tyskland og Østerrig, efter Ingerslevs storre Lærebog.

Aritmetisk. Læst og repeteret Bogstavregning, Proportioner, Quadrat- og Cubikrodens Utdrækning. Det Læste er indøvet ved Opgaver og Exempler til Udarbejdelse hjemme.

Geometri. Læst af Nyt efter Bjørns Geometri fra § 71 til § 127; repeteret fra Begyndelsen til § 71 efter samme Lærebog.

Anden Klasse.

Latin. Læst og repeteret af Justinus 7, 8, 9, 10 Bog og 8 Cap. af 11; samt af Cornelius Datames, Epaminondas, Pelopidas, Algesilaus og Eumenes. Af

Grammatiken hele Formlæren og Hovedreglerne i Syntaxen efter Badens Lærebog. To sammenhængende Stile om Ugen for de Eldre, og Exempelstile for de Yngre, udarbeidede hjemme, samt to Gange om Ugen mundlig Exempelstil, som er lært hjemme, efterat være gjennemgaaet paa Skolen.

Græss. Læst af Nyt i Langes Lærebog fra Begyndelsen til Pag. 44; repeteret fra Pag. 23 til 44; af Langes Grammatik er læst og flere Gange repeteret fra Begyndelsen til Pag. 178.

Dansk. Læst og repeteret Formlæren og det vigtigste af Syntaxen efter Benhjens Grammatik; Læse- og Analysereovelser i Flors danske Lærebog, saavel af den prosaiske som af den poetiske Deel. En Time ugentlig er anvendt til Netskrivning efter Dictat, og undertiden have Disciplene skrevet en let Udarbeidelse, hvortil enkelte Ord, der antydede Dispositionen, var opgivne.

Tyds. Af Nises større Lærebog er læst og repeteret fra Pag. 209 til 285; i Grammatiken er læst og repeteret Formlæren efter Hjorts Lærebog.

Fransk. Læst og repeteret af Borrings Lærebog for Mellemklasser adskillige mindre Stykker, og af de store Afsnit Fortællingerne Albin og Trait de la Renaissance de Paul et Virginie, samt det Vigtigste af Formlæren, de uregelmæssige Verber iberegnet; Netskrivning og skriftlige Exempler ere øvede, naar Tiden tillod det.

Meligion. Læst og repeteret 3, 4, 7 og 8 Capitel af Balles Lærebog, og af Herslebs større Bibelhistorie forsra til Pag. 80. Desuden er det Meste af Matthæi Evangelium (paa Dansk) gjennemgaaet, og flere til det læste Pensum passende Psalmer af vor danske Psalmebog ere lært.

Historie. Øverste Afdeling har læst og repeteret Fædrelandshistorien efter Suhms Udtog; nederste Afdeling deels repeteret, deels læst fra Nye Rosdøs fragmentariske Historie fra Begyndelsen indtil Carl den Tolvte.

Geographi. Øverste Afdeling har efter Nises Lærebog læst og repeteret Nederlandene, Belgien, Storbrittanien, Portugal, Spanien, Frankrig og Schweiz; nederste Afdeling har efter samme Lærebog læst og repeteret Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Polen, Preussen, Tydsland, Østrig, Nederlandene og Belgien.

Arithmetik. Læst af Nyt: Divisibilitet, Brøk og Decimalbrøk efter Kresdals Lærebog; repeteret det Samme tilligemed de fire Species; desuden øvet i practisk Regning og hørt Opgaver til Udarbejdelse hjemme.

Geometri. Læst af Nyt: fra § 52 til 71 i Bjørns Lærebog; repeteret fra Begyndelsen indtil § 52 efter samme Bog.

Naturhistorie. Gjennemgaaet og repeteret efter Nielsens mindre Lærebogs nyeste Udgave, med fornødne Tilsetninger, Indledningen til Naturhistorien samt Insesterne med udforligere Foredrag over deres øeconomiske Anvendelse, Biavl, Silkeavl m. m.; som ogsaa øver de for Øeconomie og Landbrug skadelige Insester.

Første Klasse.

Latin. Øverste Afdeling har læst og repeteret af Borgens Lærebog No. 17 til 37, No. 45 og 46, samt 14 Tabler; og af Cornelius Timotheus; den nederste Afdeling har af Borgens Lærebog læst og repeteret No. 1 til 13, og No. 17 til 24; begge Afdelinger have læst og, især øverste Afdeling, hyppigt repeteret de i Lærebogen optegnede Gloser. Efter Badens Grammatik ere de vigtig-

tigste Affnit af Formlæren gjennemgaaede og repeterede med overste Afdeling; nederste Afdeling har læst Declinationer, Rønsreglerne, Adjectiverne, Talord, Pronomer og Conjugationer. Latinste Stile ere tre Gange ugentlig udarbeidede paa Skolen, samt mundtlige Stileøvelser øftere foretagne. Stilene ere styrke deels efter de i Børgens Lærebog under Stykkerne anførte danske Exemplarer, deels efter lignende dicterede, deels efter Weinschendts Exempelssamling.

Græst. Det Vigtigste af Formlæren, indtil Talordene inclusive, er lært efter Langes Grammatik og indøvet under Læsning af Sammes Materialier.

Dansk. Læse- og Analyserøvelser ere foretagne, hvorved det Vigtigste af Formlæren efter Benhjens Lærebog er indøvet; een Time ugentlig er anvendt til Netskrivning efter Dictat, samt undertiden til Øvelse i at danne Sætninger af enkelte opgivne Ord.

Tydst. Læst og repeteret i Nissé lille Lærebog fra Pag. 22 til 88; af Grammatiken lært Declinationer og Conjugationer.

Fransk. Læst nogle Blad i den forreste Deel af Borrings Lærebog for Mellemklæser. Det Nodvendigste af Formlæren er gjennemgaaet efter Borrings Grammatik indtil de regelmæssige Verber. Øvelse i Netskrivning efter Dictat er foretagen.

Neligion. Læst og repeteret de fire første Capitler i Balles Lærebog. Af Bibelhistorie, Nye Testament og Psalmer er det Samme gjennemgaaet, som for anden Klasse.

Historie. Læst og repeteret Rosdøs fragmentariske Historie fra Pag. 90 til 178.

Geographi. Den almindelige Oversigt over Vandets og Lands Fordeling paa Jorden, samt Indledningen til

Europa er gjennemgaaet mundtlig; efter Millings lille Lærebog er læst og repeteret Danmark, Norge, Sverrig, Rusland, Polen, Storbrittanien, Nederlandene, Belgien og Frankerig.

A r i t h m e t i k. I denne Klasse foredrages og øves praktisk Regning ved Erexpler, der deels udarbeides paa Skolen, deels opgives til Udarbeidelse hjemme.

G e o m e t r i. Læst og repeteret flere Gange Bjørns Geometri fra Begyndelsen indtil § 52.

N a t u r h i s t o r i e. I dette Fag har første Klasse Undervisning fælles med anden og har altsaa i sidstafvigte Skoleaar læst det Samme, som ved anden Klasse ovenfor er anført.

Hvad Undervisningen i de mekaniske Færdigheder angaaer, da har i det sidstafvigte Skoleaar:

I Skriving	forste Klasse	havt ugentlig	3 Timer
	anden	— — — —	2 —
	tredie	— — — —	1 —
I Tegning	forste	— — — —	3 —
	anden	— — — —	2 —

I Sang inddedes de Disciple, som kunne deeltage i samme, (i afvigte Skoleaar 47 af 60 Disciple) uden Hensyn til deres Plads i Klasserne, efter deres Anlæg og Fremgang, i trenende Afsdelinger, af hvilke enhver faaer tvende Timer ugentlig Undervisning.

I Gymnastik inddedes de Disciple, som ikke ved autoriseret Læges Attest ere fritagne formedelst Sygelighed, enten for alle eller for enkelte Øvelser, enten til en Tid eller for bestandig, i hvilket sidste Tilfælde Attesten hvert Åar fornyes, (i afvigte Skoleaar have 54 af 60 Disciple) ligesom i Sangen uden Hensyn til deres Plads i Klasserne, efter deres Legems-Udvikling, Kræfter, An-

Iæg og opnaaede Færdighed, i trende Afdelinger, som hver faaer 2 Timer ugentlig Undervisning i de Legemæssiger, som passer sig for Samme. Om Sommeren, naar Vandets Varmegrad tillader det, anvendes Undervisningstimerne til Svømming.

Hvad Skolens Undervisnings-Apparat an-
gaaer, da har den i afgigte Skoleaar været saa heldig, at
faae et længe folt Savn for den naturhistoriske Under-
visning afhjulpet, idet den ved den kongelige Directions
gunstige Beslutning af 1 Septbr. 1840 har tilljort sig en
Samling af Naturalier, fornemmelig henhørende til Mi-
neralogi og Testaceologi, bestaaende af:

1) En efter Werners System ordnet Svite- samling af Steenarter og Metaller . . .	491 Stk.
2) Voigts Cabinet af Bjergarter . . .	72 —
3) En Samling Bjergarter fra Harzen .	80 —
4) Forskjellige Mineralier fra adskillige Bjerg- værker	159 —
5) En systematisk ordnet Samling af Conchylier	425 —
6) Forskjellige Naturalier henhørende til Dyreriget	30 —

Tilsammen 1257 Stk.

med dertil hørende Depositorier, nemlig 2de Pjedestalskabe
med Skuffer, og 3 store Skabe med straae Hylder og
forsyneede med Glasdøre. Denne Samling fandtes her i
Provinsen efter den afdøde Provst Boesen i Wigers-
lev, af hvis Enke den kjøbtes.

Odense Cathedrales Bibliothek bestod ved
Udgangen af 1835 af 8782 Volumina, foruden Journa-
ler, Programmer og Disputatser. Det nærmere herom
kan erfares af Overlærer Dr. Chr. H. Kalkars „Ester-

retninger om Odense Byes Bibliotheker. Odense 1836" Pag. 16-28, hvorfaf sees, at det nuværende Bibliothek er opstaaet af den gamle Latinstoles og Gymnasiets Bibliotheker. Det første bestod før Reformation i 1802 af 402 No., det sidste af 753 No. Ved Reformationen 1802 bestynde begge Bibliothekers sammenlagte Bøger af . . . 1622 Vol. Ved den døværende Overdirection modtog det en Gave af omtrent . . . . . 1000 — Mæster Heibergs Embedstid (1802-1818) tilkom 1878 — Siden den Tid (1819-1835) ere tilkomne omtrent 4500 —

Totalsummen bliver altsaa omtrent 9000 Vol.	
som alle ere højperligt vedligeholdte, og hvorfaf komme paa	
Den græske Litteratur	739 Vol.
Den latinske Litteratur	1245 —
Theologien og orientalst Litteratur	886 —
Philosophie, Statsvidenskab og Pædagogik .	482 —
Mathematik, Physik v. s. v.	1052 —
Mere Klassikere og Esthetik	684 —
Historie, Geographi	2078 —
Litterær Historie	1616 —
	8782 Vol.

Foruden Journaler, Programmer og Disputatser.

Af Manuskripter og andre litterære Sjeldenheder findes adskillige, som findes optegnede i ovennævnte Efterretninger Pag. 18-20. Om Bibliothekets Kataloget, Vocale, Benyttelse og Bøgernes Anskaffelse findes samme steds forneden Underretning Pag. 20-21.

Fra 1836 indtil nu er Bibliotheket blevet forsøgt med flere betydelige Værker, deels købte i Boghandelen eller paa Auctioner, deels modtagne som Gaver. Det er fra Begyndelsen af anlagt efter saa stor en Maalestok, at det

Langt vilde overstige de pecuniære Kræfter, der tilstaaes samme, at forsyne alle Tag saaledes som Grundlaget krævede det; man har derfor, om ikke i Videnskabernes, saa dog i Stolens Interesse, fornemlig maattet indskrænke sig til at henbende Ópmærksomheden paa de philosologiske og historiske Tag, fordi disse ere den egentlige Basis for vores lærde Skoler efter deres nuværende Indretning. I de andre Discipliner er ikke anskaffet, hvad der er udkommet i vor Litteratur eller et enkelt undværligt Hovedværk i det tydste Sprog. Ved den Brummerske Auction, paa hvilken der kjobtes endel Boger for en Sum, der med Indbindingen beløb sig til 202 Mbd., var Bibliotheket saa heldigt at faae sit Savn af nylere Spregts lexicaliske og grammatiske Skrifter afhjulpet og at kunne completttere endel Mangler i sine fortrinlige philologiske Samlinger. Bogerne kostede i Gjennemsnit 2 Mk. 12 ½. Bindet.

Fra Udgangen af 1835 er senere Tilvæxt:

1) I den græske Litteratur 56 Vol.; altsaa nu i alt 825 Vol.	
2) Den latinske Litteratur	
samt phil. Hjælpemidler 159 —	1404 —
3) Theol. og orient. Lit. 24 —	910 —
4) Philos., Statsvid., Pæd. 72 —	554 —
5) Mathematik, Physik,	
Naturvidenskab . . 64 —	1116 —
6) Nylere Klas., Esthetik 13 —	697 —
7) Hist. og Geographie 320 —	2398 —
8) Lit. Hist., Bl. Skr. 288 —	1894 —
	—
1616 Vol.	9798 Vol.

Altsaa er Bogernes nuværende Antal 9798 Vol. foruden Programmer, Veilighedsstrøster, Taler v. s. v. Den

Sum, der i de sidste 5 Aar er anvendt paa Bibliotheket, udgør 2210 Rbd. 31½ f. eller omrent 442 Rbd. aarlig. Budgettet for 1841 er kun bestemt til 330 Rbd., for hvilken Pris neppe de væsentligste Fornodenheder kunne tilfredsstilles.

I ovennævnte Esterretninger af Overlærer Dr. Kølles far (Pag. 27-28) er det omtalt, at der her ved Skolen er oprettet et Discipelbibliothek. I Midten af Aaret 1836 tilstod den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler dette Bibliothek en aarlig Understøttelse af 25 Rbd. for Aarene 1837 - 38. For denne Sum samt for Disciplenes Bidrag (8 f. maanedlig) er der anskaffet en Deel af de bedste nyere danske, tydse og franske æsthetiske Værker. Regnskab for Anwendungen af Pengene er aflagt til Universitetsdirectionen. Efter en Standering af et Par Aar vil det paany begynde sin Virksomhed efter indeværende Aars Examens, efterat Universitetsdirectionen igjen har tilstaaet samme 20 Rbd. for 1841. Lignende Bibliotheker ere oprettede næsten ved alle Skoler.

Skolens nærværende pecuniaire Status angaaende.

De af de høisalige Konger oprettede lærde Undervisnings-Anstalter i Odense ere, hvad den locale Bestyrelse af deres Pengevæsen angaaer, for Tiden henlagte under 2de Forstanderskaber, og have 2de Regnskabsførere og Kasserere; af hvilke det ene bestyrer alle de Indtægtskilder, som oprindeligen var dem tillagte i Forbindelse med det til Nodtorstiges Understøttelse stiftede Graabrodre Hospital, og som dersor indbefattedes under Navnet Odense Communitet og oprindelig havde Forstanderskab fælleds med Hospitalen, hvis Regnskabsforelse for samme var henlagt un-

der den saakaldte Hospitalsmester; det andet Forstanderstab bestyrer de Gymnasiet og den latinske Skole særlig tillagte Indtægtskilder og Fonds. Alle Communitets-Indtægter indflyde for Tiden i den almindelige Skolesond, og Odense Cathedralskole bestaaer nu ene ved de Gymnasiet og Skolen særlig tillagte Fonds og Indtægtskilder.

Disse have i afgigte Aar haaret en Tilbært ved den Samme af Nyborg nedlagte Skoles Indtægter tillagte Andel, nemlig:

A. Til Odense Cathedralskoles Skolekasse.

1) Capitaler i rentebærende Panteobligationer til Be-
løb 4340 Rbd. 32 f. Sølv, og i aarlig Rente 173 Rbd.
59 f.

2) Kornafgifter af de den tillagte Tiender og Bonder-
gods, som for største Deel er perpetueret til forskellige
Hovedgaarde, nemlig:

- a) Kongetienderne af Øster-Skjerninge, Skjellerup, Hel-
lerup, Sollinge, Ellested og Frørup Sogne, samt af
en Deel af Ferriylev By i Nolsted Sogn, alle per-
petuerede til Herregårde, tilsammen af Hartkorn 1566
Tdr. 3 Skpr. 3 Fdkr. 1 Alb., som ydes aarlig med
30 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdkr. Nug, 52 Tdr. 5 Skpr. 2
Fdkr. Byg, 33 Tdr. 6 Skpr. Havre efter Capitelstart.
- b) Landgilde af Bondergods, som ogsaa er for største
Delen deels perpetueret til, deels incorporeret under
Herregårde, udgjør aarlig 5 Tdr. Nug og 21 Tdr. 6
Skpr. Byg aarlig efter Capitelstart.

3) Degnepensioner af Binding, Bends, Skam, Skov-
by, Baag og Bjerge Herreder, som beløbe aarlig til 276
Rbd. 48 f. Sølv.

Altssaa tilsammen aarlig af Nyborg nedlagte Skoles

Indtægter i Penge 450 Mbd. 11 f., og i Korn efter Capitelstart 35 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdkr. Mng, 74 Tdr. 3 Skpr. 2 Fdkr. Byg, 33 Tdr. 6 Skpr. Havre.

B. Til Odense Cathedralskoles Stipendiefond med samme
Overstudsfond er henlagt.

- 1) I rentebærende Obligationer Capitalfond 790 Mbd. Selv, og 1250 Mbd. Sedler, som give i aarlig Rente 179 Mbd. 58 f.
- 2) Det Balkendorphske Kornlegat, som giver aarlig 6 Tdr. Byg.

De samtlige ordinaire aarlige Indtægter til Odense Cathedralskole, bestaae saaledes nu i følgende Indtægts poster (See den i Slutningen tilsviede Tabel.)

Bemærkninger ved bemeldte Indtægteskilder.

Ved Tabellens A. 1. Capitalerne ere næsten alle fremkomne af Salg og Perpetuationer af Gymnasiet og den latinske Skole tillagte Tiender og Bondergods. At denne Capitalisering ikke har været Skolen til Fordeel, er indlysende; thi om endog Capitalerne den Lid., Forandringen stede, kan have været nogenlunde Eqvivalent for de afhændede urvrige Ejendomme; saa har dog den siden efter indtraadte Nedsettelse i Rentefonden fra 6 til 4 pr. Et., som og Myntfodens Nedsettelse og Capital-Reductionen i Aaret 1813 i Forbindelse med Fordejendommes og Tienders forhsiede reelle Værdi fra den Lid., Capitaliseringen stede, bevirket, at Skolekassen nu neppe kan siges at have i sine Capital-Renter den halve Indtægt af den, som den vilde have haft, hvis den nu havde haft den fulde usus fructus af de for Capitalerne bortsøgte Ejendomme og Tiender; og man vil nu ikke for en dobbelt saa stor Sum kunne kjøbe de for denne Capitalfond afhændede og

perpetuerede urørlige Ejendomme, Tiender og Bondergods tilbage.

Bed A. 2. De bortfæstede Tiender af 2439 Tdr. 5 Skpr. 3 Fdkr. 1 Alb. Hartkorn, naar de dem paahvilende Skatter og Afgifter, samt Alsum Kirkes Vedligeholdelse fradrages (henimod 450 Nbd. eller over $9\frac{2}{3}$ pr. Et. af de aarlige Indtægter), have i Aaret 1840 givet i Netto Indtægt 1 Nbd. 68 f. pr. Td. Hartkorn; da de perpetuerede Tiender af 6498 Tdr. 3 Skpr. 3 Fdkr. 1 Alb. Hartkorn, have i samme Aar kun givet 26 f pr. Td. Hartkorn. Vil man endog dertil lægge Renten af hele Capitalfonden, anslaet til 27,000 Nbd., eller 1080; bliver dog Tabet, som Skolekassen i Aaret 1840 kan ansees at have lidt ved de den tillagte Tienders Perpetuation og Capitalisering, at anslaac i det mindste til 8400 Nbd. eller til fulde $44\frac{1}{3}$ pr. Et. af samtlige den tillagte Indtægter. Perpetuationen er fornemmelig stæet i Tiderrummet fra 1670 til 1770.

Detailleret Oplysning og Beregning angaaende disse Indtægter kunde ventes meddeelte i de lærde Undervisnings Anstalters Historie i Odense, som jeg, om Gud vil, agter at gjøre til Gjenstand for de følgende Aars Programmer.

Bed B. 1. Hvad de til Disciples Understøttelse henlagte Capitalfunds angaaer, da ere de af private Belgjovrere skænkede for storste Deel oprindelig i rede Penge fra Midten af det 16de til Midten af det 18de Aarhundrede; af disse blevne i Aarene fra 1660 til 1675 en stor Deel omset til Stroegods tilsammen af 83 Tdr. 6 Skpr. 1 Alb. Hartkorn. Begyndelsen af dette Stroegodses Omsetning til Capital stæete omtrent 1700, da een Herregaard af dette Stroegods tilhøbte sig næsten 44 Tdr. Hartkorn for

50 Nbd. pr. Td. Hartkorn; de øvrige omtrent 40 Tdr. Hartkorn blev eftersaaende folgte eller perpetuerede i Tidsrummet fra 1700 til 1728. At denne sidste Omsætning fra Jordegods til Capital, hvormed detailleret Oplysning og Beregning vil blive given i Odense lærde Undervisnings-Anstalters Historie ikke har været eller før Tiden er til Gavn for disse Privat-Legaters aarlige Indtægter, lader sig let beregne.

De af denne Fond tildelede Understøttelser i Skoleaaret fra 1 Octbr. 1840 til ult. Septbr. 1841, have, saaledes som i Academiske Tidender 4de B. 4 Heste er anført, udgjort 6 Stipendier paa 50 Nbd., 9 Stipendier paa 35 Nbd., og 8 paa 20 Nbd., altsaa 23 Stipendiater, af hvilke de 5 ere Disciple, som ere forflyttede her til fra Nyborg Skole, hvor de forhen have haft Skolebeneficier, og saaledes have Odense Cathedralskoles oprindelige Disciple egentlig for dem haft 18 Stipendiatsladse og 8 Gratistladse; nedsat Betaling har Ingen haft. Den disse 23 Stipendiater tildeelte Sum har været 775 Nbd., af hvilken dog 115 Nbd. af samme Stipendiater ere betalte til Skolekassen som Lys- og Brændepenge; af de øvrige 660 ere 449 Nbd. oplagte for dem til Academiet, og til Stipendiaternes øvrige Fornødenheder, foruden de til Skolen afgivne Lys- og Brændepenge, er saaledes kun udbetalt dem i Skolen 211 Nbd.

Når man forudsætter, at Skolekassen for enhver Discipel, som freqenterer Skolen, skal gjøre Negning paa 30 Nbd. aarlig Indtægt i Skolepenge, da har Skolekassen upaatvivlelig ved de anførte Stipendiater og Gratistladse for Odense og Nyborg Skoles Disciple lidt et Tab af 930 Nbd.; men da § 73 i Forordningen af 7 Novbr. 1809 antager en Undtagelse af indtil 30 Disciple for Ca-

thedralstoler, synes denne Forudsætning ifle aldeles uomtvistelig.

Af det Moltkiske Legat have i afvigte Skoleaar 2de Disciple i denne Skole haft hver 40 Nbd.

Til Understøttelse ved Academiet for Dimisser her fra Skolen haves, foruden det for dem af de tillagte Stipendier henlagte Oplag, til Beløb i Aaret 1840: 438 Nbd. 19 f., endnu ved denne Skole følgende Privat-Legater:

a) det Baggeriske, hvorfra der er i afvigte Skoleaar tildeelt 2de Dimisser hver 50 Nbd. . . . 100 Nbd.

b) Kroken Ernst's Legat; af dette Legat er i Aaret 1840 uddeelt:

1. een extraordinair Understøttelse . . . —	Nbd.r. S. 50 Nbd. — f. Sedl.
2. og i ordinair Understøttelse . . . 21 — —	190 — 57 - —

Tilsammen 21 Nbd.r.S. 340 Nbd. 57 f. Sedl.

Altjaa er der i Aaret 1840 herfra Skolen tildeelt Studerende ved Universitetet Understøttelse til Beløb i Alt 790 Nbd. 40 f. Selv og Sedler.

Nærmere Oplysning om disse Legaters Oprindelse og Forfatning vil blive meddeelt i Skolens Historie.

A. Ordinaire aarlige Indtægtsposter for Odense Cathedralskoles Skolekasse.

27 a v n.	aarlig i Penge.	Korn efter Capitelstart.									Korn i Skjeppen.								
		Aug.			Byg.			Havre.			Aug.			Byg.			Havre.		
		Tdr.	Skr.	Fdt.	Tdr.	Skr.	Fdt.	Tdr.	Skr.	Fdt.	Tdr.	Skr.	Fdt.	Tdr.	Skr.	Fdt.	Tdr.	Skr.	Fdt.
1. Renter af Skolekassens Capitaler: 298 Mbd. 23 f. r. S., 19,030 Mbd. 41 f. Solv, 7,569 Mbd. 6 f. Sedl. eller, Alt gjort til Sedl. 26,897 Mbd. 70 f.	1075 49																		
2. Tiender: a. bortfæstede: 1 Kirketiende med Øvægtiende, 7 Kongetiender b. perpetuerede: 1 Præstetiende og 22 Kongetiender	21 16	140	-	4	208	5	3	221	5	-	227	-	3	331	-	2	297	4	
3. Bondergods: a. bortfæstet	367 24	158	1	1	195	-	2	61	2	-	4	4	-	5	3	-	1	7	
b. perpetueret	56 73	—	2	-	5	2	-	3	—	-				3					
4. Degnekorn af Hunderup, Bolbroe, Køllerup og Bis- torup Byer	114 51	43	3	-	19	1	-	1	6	-									
5. Refusioner fra Odense Amtsue for Indtægter af Bon- dergods, Gymnasiet tillagt, hvilket siden er blevet udlagt til Ryttergods, samt for Høe og Halm og Øvægtiende	—	—	—	-	4	7	-												
6. Hunsleie af Kirkerne, nemlig: af St. Knuds 16 Mbd. og af Frue 4 Mbd..	63 64	24	-	-	79	4	-	3	-	-									
7. Skolens Andeel i Jens Mules Legat	20 —																		
8. Jordstykkespenge af forskellige Huse og Gårde i Odense, samt af Hovedgaarden Tostrup	13 70																		
9. Degnepensioner: a. tillagte Odense Skole	26 32																		
b. — Nyborg Skole	265 16																		
10. Skolecontingenter af Disciple, hvilke efter Skolens rimelige Frebents i Fremtiden kan anslaes til om- trent	276 48																		
Summa ordinære aarlige Indtægter til Odense Cath- edralskoles Skolekasse	1150																		

Skolekassens ordinære aarlige Indtægter udgjore altsaa i
rede Penge 3450 Mbd. og i Korn, deels efter Capitelstart, deels
i Skjeppen, hvilket i Almindelighed selges efter Capitelstar-
ten, tilsammen 567 Tdr. 4 Skpr. Aug. 812 Tdr. 7 Skpr. 3
Fidk. Byg og 590 Tdr. 2 Fidk. Havre; tilsammen 2000½
Tdr. Sæd, efter Capitelstart.

B. Til Stipendiefonden med Sammes Over- skudsford, som blot bestaer af Privat-Legater.

1. Renter af rentebærende Obligationer til Velob 2821 Mbd. 53 f. r. S., 18,114 Mbd. 63½ f. Solv., 2847 Mbd. 84 f. Sedl., hvoraf den aarlige Rente, Alt beregnet i Sedl., udgjor	951 31																		
2. Nonnors Legat eller Halvdelen af den til Hoved- gaarden Nørdfilde perpetuerede Gaard i Ulmer Øvre (Den anden Halvdeel af denne Gaards Afgift til- hører Skolekassen.)	—	—	—	—	—	—	2	2	-										
3.asmus Pedersens Legat, ogsaa kaldet Rudkjøbing's Mulctpenge, som er Renten af 180 Mbd.	7 20																		
4. Borger Jørgen Friis's Legat, Rente af 400 Mbd.	16 —																		
5. Canzler Friis's Legat, ogsaa kaldet Ol- og Brod- penge, Rente af 1053 Mbd. 12 f.	42 12						6	-	-										
6. Det Walkendorffse Kornlegat	—	—	—	—	—	—													

Summa aarlig Indtægt til Odense Cathedralskoles Sti-
pendifond og Overstudsford

1016 63

8

2

-

**Den offentlige Examen i Odense Cathedralskole
for Året 1841 begynder Tirsdagen den 14 Sept.
og fortsættes til Torsdagen d. 30 Septb. iberegnet,
i følgende Orden:**

Tirsdag 14 Septbr.

Formiddag fra Kl. 9.	Eftermiddag fra Kl. 3.
Alle Klaæser . . . Gymastik.	Alle Klaæser . . . Sang.

Skriftlig Prove.

Onsdag 15 Septbr.

Formiddag 8—12.	Eftermiddag 2—5.
Candid. og IV Kl. Religion.	Cand. og IV Kl.
III Kl. a. og b. . . Historie.	III Kl. a. . . . . } Latin
	III Kl. b. . . . . } Stiil.

Torsdag 16 Septbr.

Cand. og IV Kl. . . Historie.	Cand. og IV Kl.
III Kl. a. og b. . . Religion.	III Kl. a. . . . . } Overs. af
II Kl. . . . . Latin Stiil.	III Kl. b. . . . . } Latin.

Mundtlig Prove.

Mandag 20 Septbr.

Formiddag fra Kl. 9.	Eftermiddag fra Kl. 3.
Cand. . . Hebraisk og Thysk.	IV Kl. . . . . . . Franſk.
II Kl. . . . . . . Græſſ.	III Kl. a. . . . . . . Græſſ.

Tirsdag 21 Septbr.

Candidaterne . . . . Franſk.	III Kl. b. . . . . . . Franſk.
III Kl. a. og b. Hist. og Geogr.	I Kl. Historie og Geographie.

Onsdag 22 Septbr.

Candidaterne . . . Latin.	IV Kl. . . . . Mathematik.
II Kl. . . Historie og Geogr.	III Kl. a. og b. . . . Thysk.

Torsdag 23 Septbr.

Formiddag fra Kl. 9.	Eftermiddag fra Kl. 3.
Candidaterne . Mathematik. IV Kl.	Hebraisk.
III Kl. a.	Franst. II Kl. . . . . Franst.

Fredag 24 Septbr.

Cand. . . Historie og Geogr.	Candidaterne . . . Religion.
III Kl. a.	Mathematik. I Kl. . . . Græst og Franst.

Løverdag 25 Septbr.

Candidaterne . . . Græst.	III Kl. a. . . . . Latin.
II Kl. . . . . Latin.	I Kl. . . . . Dansk og Latin.

Mandag 27 Septbr.

IV Kl. . . . . Latin.	IV Kl. . . . . . Tydsk.
III Kl. b. . . . . Latin.	III Kl. b. . . . Mathematik.

Tirsdag 28 Septbr.

IV Kl. . . . . Græst.	II Kl. . . . . . Dansk.
II Kl. . . . . Tydsk.	I Kl. . . Tydsk og Mathematik.

Onsdag 29 Septbr.

III Kl. b. . . . . Græst.	IV Kl. . . . . Religion.
I og II Kl. . . . . Religion.	II Kl. . . . . Mathematik.

Torsdag 30 Septbr.

III Kl. a. og b. . . Religion.	IV Kl. . Historie og Geogr.
I og II Kl. . . Naturhistorie.	III Kl. a. og b. . . Hebraisk.

Fredagen den 1 October, Kl. 8 Formiddag, foretages den foreløbige Prøve med dem, der ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

Efterat Opslyttelse i høiere Klasser og Omslyttelse i selve Klasserne er bestemt efter Disciplenes Flid og Fremgang i det forløbne Skoleaar, efter deres Sjeleevners Udvikling, samt efter Eramens Udfald, ved den Censur, som efter fuldendt Eramen holdes af samtlige Lærere; foretages Translocationen i offentlig Forsamling paa Gymnasiets Auditorium Dordagen den 7 October Kl. 10 Formiddag.

Candidaterne, som naar forventes dimitterede til Universitetet, ere følgende:

- 1) Ludv. Heinr. Schwarzbrems fra Odense.
  - 2) Fred. Ludv. Friis fra Kjolstrup i Thyen.
  - 3) Fred. Chr. Faaborg fra Dalum i Thyen.
  - 4) Hans Rudolph Panduro fra Vibye i Thyen.
  - 5) Edvard Carl Wilh. Ortmann fra Maglebye paa Langeland.
  - 6) Laurits Gregorius Pasbjerg fra Svendborg.
  - 7) And. Martin Jacob Ludvig Fastrau fra Odense.
-

Venner af Videnskabelighed, Skolens og Ungdommens Velyndere, indbydes ærbødigst til at bære denne offentlige Eramen og det påfølgende offentlige Regnstab for sammes Udfald med deres hædrende og opmuntrende Nærværelse.

J. Saxtorph.